

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:
РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Студента 2 курсу, 5м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне

управління та адміністрування»

(підпис студента)

Остапенко
Анатолій
Дмитрович

Науковий керівник
науковий ступінь,
вчене звання

(підпис керівника)

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Гарант освітньої програми
науковий ступінь,
вчене звання

(підпис гаранта)

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Київ 2021

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. Кафедри

Новікова Н.Л.

«20» січня 2021 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентові

Остапенку Анатолію Дмитровичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): «Реалізація державної інформаційної політики в Україні»

Затверджена наказом ректора від «28» грудня 2020 р. № 3940

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту): 22.10.2021

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): обґрунтувати шляхи удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

Об'єкт дослідження: процес реалізація державної інформаційної політики в Україні.

Предмет дослідження: державна інформаційна політика в Україні.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність державної інформаційної політики

1.2. Роль державної інформаційної політики у формуванні інформаційного суспільства

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінювання ефективності реалізації державної інформаційної політики в Україні

2.2. Проблеми реалізації державної інформаційної політики в Україні

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	до 13.11.2020	13.11.2020
2	Затвердження плану та завдання випускної кваліфікаційної роботи	до 20.01.2021	20.01.2021
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 16.04.2021	16.04.2021
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 14.06.2021	14.06.2021
5	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису третього розділу випускної кваліфікаційної роботи	06.09.2021	06.09.2021
6	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедру	до 22.10.2021	22.10.2021
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	25.10-05.11.2021	25.10-05.11.2021
8	Зовнішнє рецензування ВКР	08.11-12.11.2021	08.11-12.11.2021
9	Подача роботи завідувачу кафедри	15.11-19.11.2021	15.11-19.11.2021
10	Захист випускної кваліфікаційної роботи	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «20» січня 2021 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Керівник проектної групи (гарант освітньої програми) Дьяченко О.В.

9. Завдання прийняв до виконання студент _____
(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота характеризується актуальністю та своєчасністю, обумовлюється стратегічними завданнями щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні. Робота відповідає затвердженій темі, виконана відповідно до завдання, мету дослідження досягнуто.

У роботі розкрито сутність державної інформаційної політики; визначено її роль у формуванні інформаційного суспільства; оцінено ефективність та визначено проблеми реалізації державної інформаційної політики в Україні. За результатами дослідження обґрунтовано шляхи удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

У процесі дослідження здобувач продемонстрував достатній рівень володіння методологією наукових досліджень, вміння використовувати сучасні методи оброблення інформації.

Випускна кваліфікаційна робота Остапенка А.Д. виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам та рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Дьяченко Ольга Володимирівна _____
(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента _____
(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми): Дьяченко О.В. _____
(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____
(підпис)

«19» листопада 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	5
1.1. Сутність державної інформаційної політики.....	5
1.2. Роль державної інформаційної політики у формуванні інформаційного суспільства.....	9
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	15
2.1. Оцінювання ефективності реалізації державної інформаційної політики в Україні	15
2.2. Проблеми реалізації державної інформаційної політики в Україні	26
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	33
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлюється стратегічними завданнями щодо розвитку інформаційного суспільства, проголошеними Президентом України Володимиром Зеленським на Всеукраїнському форумі «Україна – 2030» (17-19 травня, 2021 рік): цифрової трансформації промисловості, компаній та позитивних ефектів від цих процесів; розвитку цифрової інфраструктури; кібербезпеки та розвитку системи захисту персональних даних українців тощо.

У цьому контексті важливою є ефективна інформаційна політика держави, спроможна до забезпечення цілей сталого розвитку суспільства, потреб громадян, зокрема і у контексті безпеки, що підтверджується посталими інформаційними загрозами для України.

У сучасному науковому дискурсі достатня представленість напрацювань щодо суті та цілей державної інформаційної політики (А. Акаймова, О. Баранов, Ю. Іванченко, О. Кучеренко та ін.), її реалізації на регіональному та локальному рівнях (О. Корнійчук, М. Май, В. Романов, В. Степанов та ін.), напрямів удосконалення (Ю. Мохова, В. Пожуєв, А. Савич, О. Старіш та ін.). Проте, все ще не вистачає досліджень, присвячених результатам імплементації досвіду щодо формування державної інформаційної політики України в умовах європейської інтеграції.

Особливої уваги потребує дослідження пріоритетних напрямів державної інформаційної політики, оскільки обґрунтоване їх виокремлення надасть можливість зосередити зусилля вчених, науковців, працівників відповідних органів державної влади та інститутів громадянського суспільства на врегулюванні важливих сфер суспільно-політичного життя, а також реалізації комплексу задач, що направлені на втілення у життя ключових норм державної інформаційної політики.

Мета роботи — обґрунтувати шляхи удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

Об'єкт дослідження – процес реалізація державної інформаційної політики в Україні.

Предмет – державна інформаційна політика в Україні.

Відповідно до мети, **завдання дослідження такі:**

- розкрити сутність державної інформаційної політики;
- визначити роль державної інформаційної політики у формуванні інформаційного суспільства;
- оцінити ефективність реалізації державної інформаційної політики в Україні;
- визначити проблеми реалізації державної інформаційної політики в Україні;
- обґрунтувати шляхи удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

Методи дослідження. Під час дослідження використано як загальнонаукові так і спеціальні методи дослідження, зокрема дедуктивний та індуктивний методи наукового пізнання були використанні під час визначення та узагальнення основних категорій даного дослідження у широкому та вузькому їх сенсі. Методи аналізу та синтезу уможливили розгляд становлення та механізму функціонування державної інформаційної політики як в Україні, так і в інших розвинених країнах світу. При роботі із нормативно-правовою базою функціонування державної інформаційної політики України також використано метод систематизації, за допомогою якого виявленні наявних переваги та недоліки існуючого українського законодавства в інформаційній сфері. У процесі оцінки ефективності реалізації державної інформаційної політики в Україні використано методи математичної статистики.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів і п'яти підрозділів, висновків та пропозицій, додатку та списку використаних джерел у кількості 94 найменування. Загальний обсяг роботи складає 60 сторінки, з них основного тексту 48 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність державної інформаційної політики

До базових понять дослідження відносимо дефініції «державна політика», «інформаційна політика» та «державна інформаційна політика». Розглянемо їх суть та основні характеристики.

О. Кучеренко який зробив систематизацію різних підходів до розуміння державної політики вважає, що в сучасній суспільно-політичній думці переважають три головні концепції державної політики, а саме:

1) плюралістична (акцентує увагу на процесі формування та здійснення державної політики в сучасному демократичному суспільстві як мультирівневої конкуренції між впливовими суспільно-політичними групами та об'єднаннями);

2) суспільного вибору (розглядає соціально-політично орієнтованого індивіда як основного носія соціальної активності, а тому на здійснення державної політики значною мірою впливають політичні та державні діячі вищих щаблів управління, що діють на основі вибору раціонального соціального інтересу);

3) детерміністська (становлення та функціонування державної політики визначаються економічними відносинами та відповідним способом виробництва).

Саме ці концепції, як теоретичний інструмент дослідження, на думку О. Кучеренко дають можливість визначення певної логіки виявлення необхідних умов для розробки концептуальних засад формування та здійснення державної політики в Україні [23, с.279].

В. Бакуменко та П. Надолішній визначають державну політику, як напрям «діяльності держави щодо визначення та досягнення соціально значущих цілей розвитку суспільства чи його окремих сфер» [3, с. 35].

На думку авторів словника-довідника «Державне управління»: «Державна політика є засобом, що дозволяє державі досягнути певної мети в конкретній галузі,

використовуючи правові, економічні, адміністративні методи впливу, спираючись на ресурси, які є в її розпорядженні» [10, с. 63].

О. Романов, О. Рудік, Т. Брус, вважають, що «державна політика – це відносно стабільна, організована та цілеспрямована діяльність уряду стосовно певної проблеми або предмета розгляду, яка здійснюється ним безпосередньо або опосередковано через уповноважених агентів і впливає на життя суспільства» [55, с. 12].

О. Рябічко вважає, що державна політика – це пропонований курс діяльності уряду для задоволення потреб чи використання можливостей, сформульований із зазначенням очікуваних результатів та їх впливу на наявний стан справ і конкретне розв’язання проблем [56].

Автори посібника «Державна політика: аналіз та механізми її впровадження в Україні» за загальною редакцією В. Ребкала. В. Тертички, вважають, що: «державна політика – це відносно стабільна, організована й цілеспрямована діяльність/бездіяльність державних інституцій, здійснювані безпосередньо чи опосередковано щодо певної проблеми або сукупності проблем, яка впливає на життя суспільства» [9, с. 6].

У підручнику «Державна політика» Національної академії державного управління при Президентіві України досліджуване поняття розглядається як управлінська категорія та як система. Під державною політикою розуміють сукупність ціннісних цілей, державно-управлінських заходів, рішень і дій, порядок реалізації державно-політичних рішень (поставлених державною владою цілей) і системи державного управління розвитком країни [8, с. 8].

З позиції системи, державна політика розглядається як практична діяльність політичних суб’єктів і органів державної влади з реалізації виробленого політичного курсу та досягнення конкретних політичних цілей [8, с. 11]. При цьому органи державної влади відіграють провідну роль у підготовці та виконанні державної політики. Саме в діяльності глави держави, уряду та парламенту знаходять практичне вираження суть і роль держави в суспільстві, види цілеспрямованого впливу на нього.

Як зазначають автори Енциклопедичного словника з державного управління, «державна політика – це дії системи органів державної влади згідно з визначеними цілями, напрямками, принципами для розв’язування сукупності взаємопов’язаних проблем у певній сфері суспільної діяльності» [14, с. 144-145].

Аналіз теоретичного доробку вітчизняних та зарубіжних науковців (табл. 1.1) уможливорює формулювання наступного визначення: «державна інформаційна політика – це стратегія управління інформаційними потоками та ресурсами суб’єктів владних повноважень, що задовольняє інтереси держави й громадянського суспільства, і спрямована на забезпечення творчого, конструктивного діалогу між ними та їх представниками».

Таблиця 1.1

Наукові підходи до визначення поняття «державна інформаційна політика»

№ з/п	Автор	Визначення поняття
1	ЮНЕСКО	державна політика, яка встановлює механізми й ініціює дії, що сприяють скороченню наявних розривів у наданні загального доступу до інформації та її використанню як приватної інформації, так й інформації, що є суспільним надбанням, на базі принципів рівності, сталого розвитку, безпеки й соціальної справедливості
2	Є.Тавокін	діяльність органів державної влади за такими напрямками, як розробка цільових орієнтирів, критеріїв оцінки ефективності інформаційної політики, що визначаються на основі прийнятої ідеологічної доктрини
3	О. Соловйов	сукупність взаємопов’язаних дій, спрямованих на створення умов отримання громадянами інформації, що задовольняє їх базові потреби й інтереси; розвиток відповідних технічних засобів, що забезпечують створення (обробку, зберігання і доставку) інформаційних ресурсів ділового, розважального, науково-освітнього та іншого характеру
4	М. Васильєва	комплексна система заходів органів влади та управління, спрямовану на надання державних послуг й задоволення інформаційних потреб різних верств населення країни з метою підвищення їх довіри до органів державного управління, досягнення взаєморозуміння й гармонізації комунікативних відносин між державою, бізнесом та громадянським суспільством
5	В. Попов	комплекс політичних, правових, економічних, соціально-культурних та організаційних заходів держави, спрямованих на забезпечення конституційного права громадян на доступ до інформації
6	Є. Петрова	система цілеспрямованих заходів адміністративно-управлінського характеру щодо збору, отримання, аналізу, зберігання, поширення та використання інформації спрямована на реалізацію інтересів суспільства й держави.

Зазначимо, що інформаційна політика займається організацією процесів створення, поширення та зберігання інформації в соціальних системах. Саме тому такі процеси організовуються й контролюються державою [30].

Отже, виходячи із наведених означень, можемо сформулювати поняття «державна політика» наступним чином: система цілеспрямованих заходів, які ставлять за мету розв'язання тих чи інших суспільних проблем, задоволення суспільних інтересів, забезпечення стабільності конституційного, економічного, правового ладу країни.

Щодо інформаційної політики, то за визначенням І. Аристової, це «система сучасних заходів, спрямованих на розвиток процесів формування, перетворення, зберігання, передачі й використання всіх видів інформації, ефективне розв'язання проблем створення, впровадження і використання засобів комп'ютерної та інформаційної техніки, засобів зв'язку і технічних носіїв запису, а також комплексного використання інформаційних систем в управлінській діяльності» [2, с. 220].

Інформаційній політиці можна дати й інше визначення: це – особлива сфера життєдіяльності людей (політиків, учених, аналітиків, журналістів, слухачів, читачів тощо), пов'язана з відтворенням і поширенням інформації, яка задовольняє інтереси держави і громадянського суспільства та спрямована на забезпечення творчого, конструктивного діалогу між ними та їхніми представниками. У формуванні інформаційної політики важлива роль на лежить ЗМІ [2, с. 9].

На думку В.Степанова, інформаційна політика – це діяльність суб'єктів інформаційного простору з артикуляції, агрегування, презентації своїх інтересів за допомогою виробництва і передачі значущою для них інформації для досягнення поставлених ними цілей [62, с. 128].

Багато дослідників розглядають інформаційну політику виключно як різновид державної політики. При цьому інформаційна політика визначається як “цілеспрямоване вирішення завдань у соціальній, економічній, оборонній та інших

сферах суспільного життя, що виражає домінуючі пріоритети і цінності застосування влади” [10, с. 489]; як “політичний процес управлінського впливу інститутів держави на основні сфери суспільства, що спираються на безпосереднє застосування державної влади як при розробці, так і при здійсненні стратегії та тактики регулювання функціонуванням і розвитком економіки, соціальної сфери та інших підсистем суспільства за допомогою розміщення ресурсів, розподілу, перерозподілу суспільних благ та інших заходів” [34], як “регулююча діяльність державних органів, спрямована на розвиток інформаційної сфери суспільства, яка охоплює не тільки засоби масової інформації, а й телекомунікації, інформаційні системи і ресурси, всю сукупність виробництв і відносин, пов’язаних зі створенням, зберіганням, обробкою, демонстрацією, передачею інформації в усіх її видах – ділової, розважальної, науково-освітньої тощо” [23, с. 56].

Заслуговує уваги думка А. Акайомової, котра під «державною інформаційною політикою» розуміє “державну політику у сфері ЗМІ», тобто “закріплення вимог” “демократичного інформаційного порядку” у законодавчих актах і діяльності державних органів управління [1, с. 2-4].

Виходячи із наведених міркувань, можемо зробити висновок, що державна інформаційна політика – це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави з отримання, використання, поширення та зберігання інформації.

1.2. Роль державної інформаційної політики у формуванні інформаційного суспільства

Фундаментальний принцип державної інформаційної політики – врегулюванні процесів формування системою засобів масової комунікації ідеологічних поглядів, думок та оцінок, що визначають побут і культуру суспільства [17]. Вона покликана представляти, задовольняти і захищати інтереси особистості, суспільства і держави. Сукупність інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів,

суб'єктів, які здійснюють збирання, формування, використання і розповсюдження інформації, системи регулювання суспільних відносин в процесі інформаційної взаємодії становить національний інформаційний простір. Інформаційні відносини між суб'єктами, що здійснюють збирання, формування, аналіз, поширення і використання інформаційних ресурсів на користь особистості, суспільства і держави, є об'єктом інформаційної політики держави [30, с. 228].

На основі дослідження суспільних інформаційних відносин та процесів українські науковці визначають мету інформаційної політики держави (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Мета державної інформаційної політики України [складено за: 8;28]

Аналіз рис. 1.1 дає підстави для висновку, що саме держава бере на себе функції координатора дій різних суб'єктів суспільства, а тому має сформувати таку законодавчу і нормативно-правову базу, яка б спрямовувала ці дії у сприятливе для розвитку особистості і суспільства русло. відповідно до цього М. Май виділяє п'ять моделей державної інформаційної політики, зокрема [25]: «розумна держава», «держава-наглядач», «традиційна національна держава», «постмодерна держава» та «електронна демократія». Перспективною, на його думку, є модель «розумна держава», яка найбільше відповідає сучасній тенденції розширення та зміцнення виконавчої влади за рахунок законодавчої та інститутів громадянського суспільства. Домінуюча роль у цій моделі відводиться широкому спектру послуг і розумних команд, заснованих на аналізі масиву даних (Big data), інформації в реальному часі, штучного інтелекту, алгоритму аналітики і прогнозу. Всі вони створюють інтегрований центр управління на всіх рівнях, забезпечують

багатовекторну взаємодію, яка приносить абсолютну користь для усіх громадян держави.

Україна тільки розпочала шлях до цієї моделі: наразі активно реалізується концепція «Держава у смартфоні». За своєю суттю це комплексна концепція, яка передбачає амбітні перетворення: зменшення кількості та переведення на вищий рівень якості, швидкості надання адміністративних послуг онлайн за допомогою не лише персонального комп'ютера, а і смартфона, технічні можливості яких дозволяють розширити спектр надання різних послуг [63]. Звичайно, діджиталізація адміністративних послуг – це лише маленький крок держави, яка хоче себе продемонструвати на шляху до цифровізації пристосування до безповоротних об'єктивних реалій сучасності. Проте цей крок з проєкцією на майбутнє – це один з головних антикорупційних інструментів, бо ми таким чином зменшуємо «людський фактор в наданні певних послуг» [22].

Зважаючи на євроінтеграційні прагнення України, державна інформаційна політика нашої держави повинна ґрунтуватися на: пріоритетності науково-технічного й інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів і забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності й кількості електронних послуг, створенню загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; посилення мотивації у використанні інформаційно-комунікаційних технологій, широкого впровадження їх у науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки [28].

Відповідно, головною метою державної інформаційної політики в Україні має бути створення умов для формування конкурентного та незалежного інформаційного простору, що ґрунтується на принципах і засадах громадянського суспільства та цінностях свободи слова та вільного доступу до інформації.

Аналіз сутності державної інформаційної політики України уможливорює формування єдиної моделі її реалізації (рис. 1.2). Вітчизняна дослідниця Ю. Махова

вважає, що така модель дозволить забезпечити прозорість процесу отримання інформації, високу продуктивність використання інформаційних технологій. Відповідно, головними напрямками державної інформаційної політики України мають бути: забезпечення доступу громадян до інформації; створення національних систем і мереж інформації; зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності; забезпечення ефективного використання інформації; сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів; створення загальної системи охорони інформації; сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України; сприяння задоволенню інформаційних потреб закордонних українців [35].

На думку М. Мельник, для України необхідним є зміна самого розуміння суті й сенсу розвитку інформаційного суспільства, зміщення акцентів з кількісної технологізації до якісної суспільної трансформації, тому виникає потреба у формуванні чіткої соціально спрямованої державної інформаційної політики [26]. З цією метою, для України необхідно вжити таких заходів: 1) прийняття нового концептуального документу – «Стратегії розбудови інформаційного суспільства» з періодичною модифікацією пріоритетних напрямів та конкретними цілями і механізмами їх забезпечення; 2) використання позитивного досвіду розробки національних стратегій становлення та розвитку інформаційного суспільства урядами розвинутих країн (зокрема, країн-членів ЄС) та його адаптація до національних умов розвитку України.

Аналіз літератури показав, що державна інформаційна політика має кардинальний вплив не тільки на економічний, соціальний, політичний, науково-технічний та культурний розвиток суспільства, а й на зміну світогляду людей, морально-психологічні та поведінкові аспекти їх життєдіяльності, загалом на інфраструктуру міжособистісних, суспільних та міждержавних відносин [4; 8; 31]. Саме тому, інформаційна політика стає одним із найважливіших об'єктів державного управління, а її регулювання в індустріально розвинених країнах

визнано не лише актуальним, а й пріоритетним завданням державного управління [34].

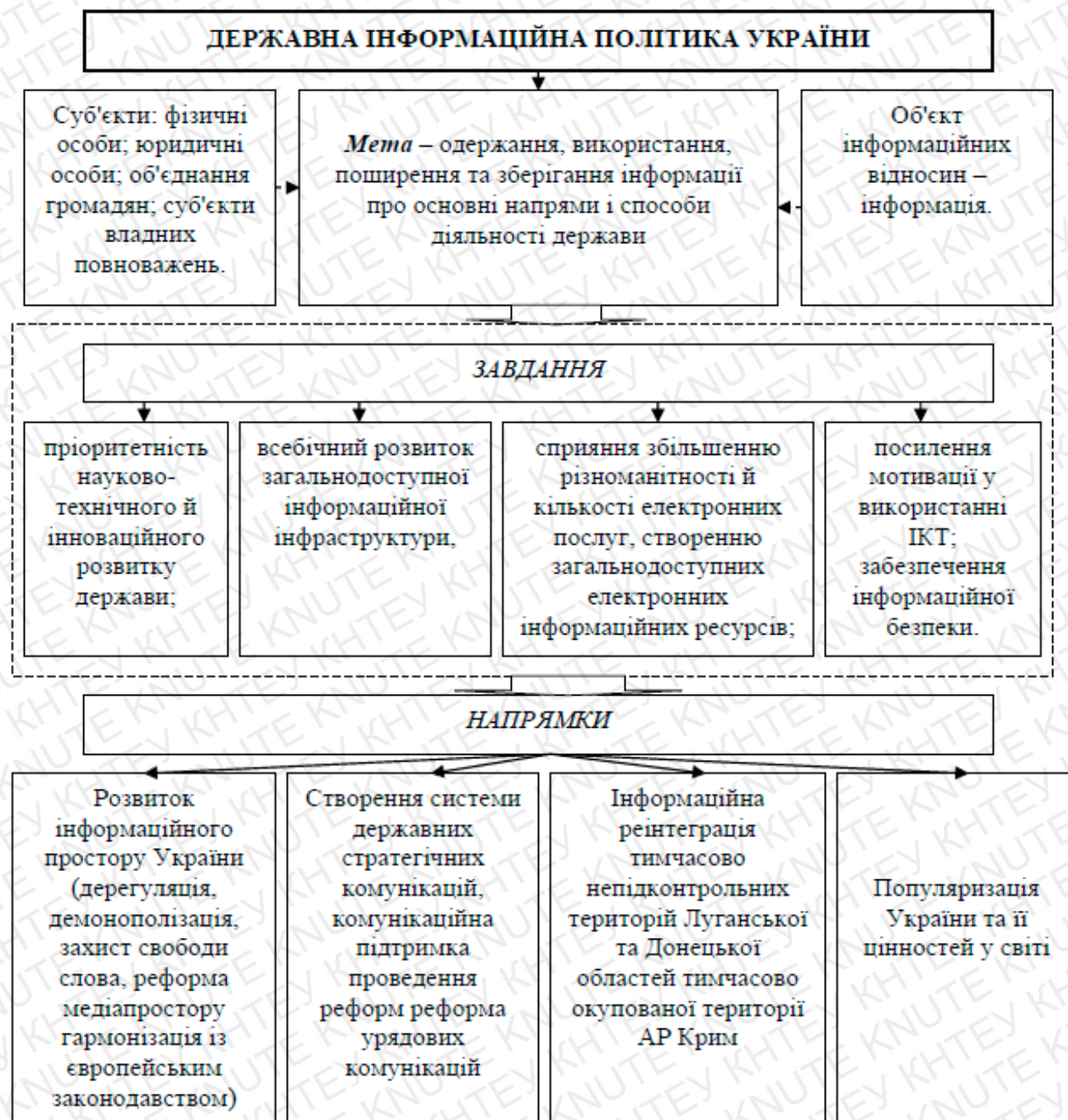

Рис. 1.2. Модель реалізації державної інформаційної політики в Україні [8]

Сьогодні нові інформаційні та телекомунікаційні технології дозволяють: розширити права громадян шляхом надання доступу до різноманітної інформації; можливості громадян брати участь у процесах прийняття політичних рішень та контролювати діяльність державної влади; надати можливість активно ескортувати інформацію, а не лише її споживати; забезпечити захист приватного життя тощо.

Однак ці потенційні можливості та переваги інформаційного суспільства не стануть реальністю самі по собі. Потенційна можливість громадян безпосередньо впливати на державну владу порушує питання про трансформацію існуючих демократичних структур.

Усі найбільш економічно розвинені країни вже зрозуміли нагальну необхідність цілеспрямованої державної інформаційної політики та приймають необхідні законодавчі акти, що перебудовують діяльність органів державної влади, відповідальних за формування та реалізацію даної політики.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінювання ефективності реалізації державної інформаційної політики в Україні

Ефективне формування й реалізація будь-якої державної політики, в тому числі інформаційної, неможливі без організації надійних і якісних зворотних зв'язків, налагодження постійного моніторингу та контролю. На думку В. Сенченко, «необхідною умовою успішного формування й реалізації обґрунтованої та ефективної державної політики України у сфері розвитку інформаційного суспільства є забезпечення цього процесу актуальною, повною, достовірною, точною, оперативною інформацією» [59, с. 17].

Основою практичного дослідження розвитку інформаційного суспільства держав є Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства (WSIS) для реалізації забезпечення ІКТ-статистики і розробки ефективної методології вимірювання розвитку інформаційного суспільства, який відбувся в Женеві в 2003 році та потім у Тунісі в 2005 році [86]. Для проведення даних досліджень було залучено ключові організації, зокрема: Міжнародний Союз Електрозв'язку (ITU), Світовий економічний форум (СЕФ), компанію IDC, Statistical Indicators Benchmarking the Information Society (SIBIS), EOCP, Join Research Center, Евростат, Конференцію ООН з торгівлі і розвитку (UNCTAD), Цільову Групу з ІКТ при ООН (UN ICT Task Force), чотири регіональні комісії ООН (UNECA, UNECLAC, UNESCAP, UNESCWA), Інститут статистики при ЮНЕСКО (UIS) і Світовий банк. Всі отримані дані цих дослідницьких організацій викладені для публічного доступу у вигляді відповідних підсумкових документів та звітів [79].

За результатами аналізу даних звітів, сформовано спеціальні емпіричні вимірники – міжнародні індекси реалізації державної інформаційної політики: індекс готовності до електронного урядування (E-government readiness index,

EGRI), індекс розвитку ІКТ (The ICT Development Index, IDI), індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index, NRI) [85]. Використовуються й інші індекси, наприклад індекс конкурентоспроможності країн (Global Development Index, GDI), що розраховується експертами IDC. Крім того, індекси по галузях інформаційної економіки визначаються компаніями Gartner, AMR Research, Infowatch та ін. [71]

Важливим показником оцінки ефективності реалізації державної інформаційної політики є індекс розвитку ІКТ (ICT Development Index, IDI): 11 показників зводяться до єдиного індексу, який використовується як інструмент порівняльного аналізу та зіставлення результати в розвитку ІКТ у 154 країнах світу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Показники індексу розвитку ІКТ (IDI) у провідних країнах світу та Україні [79]

Країна	Рейтинг, роки		Індекс, роки	
	2012	2018	2012	2018
Швеція	1	1	7.50	6.05
Республіка Корея	2	3	7.26	5.83
Данія	3	4	7.22	5.78
Нідерланди	4	6	7.14	5.43
Ісландія	5	2	7.14	5.88
Норвегія	6	5	7.09	5.64
Люксембург	7	21	7.03	4.62
Швейцарія	8	7	6.94	5.42
Фінляндія	9	8	6.79	5.38
Великобританія	10	10	6.78	5.27
Гонконг (Китай)	11	12	6.70	5.10
Японія	12	18	6.64	4.82
Німеччина	13	14	6.61	5.02
Австралія	14	13	6.58	5.02
Сингапур	15	16	6.57	4.83
Нова Зеландія	16	19	6.44	4.79
США	17	11	6.44	5.25
Ірландія	18	26	6.37	4.36
Канада	19	9	6.34	5.33
Австрія	20	20	6.32	4.64
Україна	50	52	3.83	2.71

Аналіз даних табл. 2.1 виявив, що країни, які досягли найбільших успіхів у галузі ІКТ, перебувають у Північній Європі. Лідером рейтингу, відповідно до індексу розвитку ІКТ, є Швеція. Далі – Данія, Нідерланди, Ісландія та Норвегія. Виняток становить Республіка Корея – друге місце. Західна Європа, Північна Європа та Північна Америка є регіонами з найвищими балами за індексом ІКТ. Найменш розвинені країни залишаються в нижній частині таблиці, оскільки мають нерозвинену інформаційну інфраструктуру, включаючи фіксовану та рухову телефонію, Інтернет та широкосмуговий зв'язок.

Україна у цьому рейтингу займає 50 місце з показником 3.83, поступаючись Уругваю (49 місце). Незважаючи на досягнуті темпи розвитку інформаційного суспільства в цілому, за рівнем проникнення ІКТ Україна відстає від багатьох розвинених країн і країн з перехідною економікою. Наприклад, Естонія посіла 26 місце, Польща – 39, Болгарія – 45, Білорусь – 54, Бразилія – 60, Китай – 73, Мексика – 75, Узбекистан – 110, Індія – 118, Нігерія – останнє 154 місце. Країни, що розвиваються, як і раніше, відстають у доступі до ІКТ і використання цих технологій. Порівняння рівня розвитку ІКТ з рівнем доходу на душу населення країн вказує на стійкий зв'язок між доходом і використанням ІКТ у цьому індексі; засвідчує існування значного розриву між країнами у рівні розвитку ІКТ.

У 2009 р. було запропоновано новий інструмент оцінки – «кошик цін» на послуги ІКТ, який дозволяє виміряти та порівняти ціни на них у різних країнах. «Кошик» дозволяє отримати середню вартість послуг фіксованої телефонії, мобільного зв'язку та широкосмугового Інтернету і порівнює тарифи на користування ІКТ по роках. Загальний розкид цін склав від 1.6% у розвинутих країнах до 20% у країнах, що розвиваються. Низька вартість послуг ІКТ по даному індексу відзначається в Сінгапурі, США, Люксембурзі, Данії, Гонконгу (Китай), ОАЕ, Тайвані, Швеції, Норвегії та Фінляндії. З урахуванням рівня доходів у цих країнах вони пропонують найдоступніші у світі послуги ІКТ, вартість яких становить 0,4 – 0,6% від щомісячного доходу на душу населення. У 25 найбільш розвинених у плані ІКТ країнах на оплату послуг цих технологій йде менше 1% щомісячного доходу громадян. Для порівняння, вартість кошика

послуг ІКТ 25 країн, що знаходяться в нижній частині рейтингу, коливається в межах 40-72% від щомісячного доходу громадян. Це говорить про те, що послуги ІКТ є в ціновому відношенні неприйнятними для більшості населення цих країн. Міжнародні аналітики пояснюють це високими тарифами на послуги фіксованого широкосмугового Інтернету в деяких країнах, що розвиваються. Україна за показником вартісної доступності ІКТ перебуває в 39 місці: вартість послуг ІКТ становить 1, 8% від щомісячного доходу на душу населення.

Індекс мережевої готовності (NRI) країн використовується як засіб аналізу для побудови порівняльних рейтингів, що відображають рівень розвитку інформаційного суспільства в різних країнах. Існує тісний зв'язок між розвитком ІКТ та економічним благополуччям країн, оскільки вони відіграють сьогодні провідну роль у розвитку інновацій, підвищенні продуктивності та конкурентоспроможності, диверсифікують економіку і стимулюють ділову активність, сприяючи підвищенню рівня життя людей загалом. У глобальному звіті з інформаційних технологій (Global Information Technology Report), що публікується Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) і школою бізнесу INSEAD, визначається індекс NRI (табл. 2.2) [85]. Зазначений індекс став одним із важливих показників оцінки потенціалу країн у цифровій економіці. Він вимірює інформаційні можливості економік 129 держав за 67 параметрами, об'єднаними у три основні групи:

1. Наявність умов для розвитку ІКТ: загальний стан ділового середовища, нормативно-правової бази та інформаційного права. Конкуренція, інноваційний потенціал, необхідна інфраструктура, можливості фінансування нових проектів тощо.

2. Готовність громадян, бізнесу та державних органів до використання ІКТ. Позиція країни щодо розвитку ІТ, державні витрати на розвиток інфосфери, доступність ІТ для бізнесу, рівень проникнення та доступність Інтернету, вартість мобільного зв'язку також враховуються при розрахунку даного індексу.

3. Рівень використання ІКТ у суспільному, комерційному та державному секторі вимірюється кількістю персональних комп'ютерів, користувачів

Інтернету, абонентів мобільного зв'язку, існуванням діючих інтернет-ресурсів державних організацій, а також загальне виробництво та споживання інформаційних технологій у країні.

Таблиця 2.2

Показники індексу мережевої готовності (NRI) десяти крїїн-лідерів та України [86]

Країна	Індекс NRI, 2021 рік					Індекс NRI, 2012 рік				
	Місце	Технології	Люди	Управління	Вплив	Місце	Технології	Люди	Управління	Вплив
Швеція	2	4	4	5	2	1	4	4	3	4
Сінгапур	7	8	9	12	1	2	9	1	1	2
Данія	3	7	2	3	7	3	2	2	11	14
Швейцарія	6	2	12	11	6	4	4	6	7	12
США	4	1	5	7	16	5	10	7	2	32
Фінляндія	5	10	3	4	5	6	5	3	13	10
Канада	11	9	15	6	20	7	6	13	8	40
Гонконг	32	12	32	34	71	8	15	11	6	80
Нідерланди	1	3	7	2	3	9	8	14	9	6
Норвегія	9	13	6	1	11	10	3	17	16	20
Україна	53	50	48	57	47	80	86	73	71	72

Методика розрахунку індексу побудована на трьох факторах: середовище, готовність та використання ІТ. Кожен фактор NRI являє собою агреговані субмікроіндекси із зазначенням ваги критеріїв, що розраховуються на основі статистичних та експертних показників, та числа показників кожного субіндексу. У підсумковому звіті показники зводяться до єдиного індексу, в якому всі країни ранжуються для визначення їх місця у світовому рейтингу готовності до цифрового суспільства.

Індекс готовності до електронного уряду (E-government Readiness Index, E-GRI) складається з трьох вихідних індексів (субіндексів) – розвитку урядових веб-сайтів (Web Measure Index), телекомунікаційної інфраструктури (Telecommunication Infrastructure Index) та людського капіталу (Human Capital Index) (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Індекс готовності до електронного урядування (E-GRI) 10 країн-лідерів та України [8686], 2020 рік

Країна	Індекс участі в електронному урядуванні		Індекс готовності до електронного урядування		Субіндекс розвитку державних веб-сайтів	Субіндекс розвитку телекомунікаційної інфраструктури	Субіндекс розвитку людського капіталу
	Місце	Бал	Місце	Бал	Бал	Бал	Бал
Швеція	9	0.6591	1	0.9157	0.9833	0.7842	0.9776
Данія	3	0.9318	2	0.9134	1.0000	0.7441	0.9933
Норвегія	16	0.5227	3	0.8921	0.9465	0.7375	0.9908
США	1	1.0000	4	0.8644	0.9532	0.6663	0.9711
Нідерланди	16	0.5227	5	0.8631	0.7893	0.8140	0.9881
Республіка Корея	2	0.9773	6	0.8317	0.8227	0.6886	0.9841
Канада	11	0.6136	7	0.8172	0.7659	0.6966	0.9908
Австралія	5	0.8864	8	0.8108	0.7525	0.6884	0.9933
Франція	3	0.9318	9	0.8038	0.8294	0.5992	0.9818
Великобританія	25	0.4318	10	0.7872	0.6923	0.7022	0.9699
Україна	98	0.9090	60	0.5120	0.3344	0.2482	0.9589

Індекс участі в електронному урядуванні (E-Participation Index, E-PI) визначає рівень залучення ІКТ та електронних засобів країн до електронного урядування за допомогою субіндексу Web Measure Index, який характеризує ступінь розвитку урядових веб-сайтів. Оцінка індексу проводиться у 191 країні світу. Через неможливість здійснення оцінки всіх урядових сайтів у всіх державах, що беруть участь в індексі, було вирішено обмежитися шістьма ресурсами: сайт уряду та сайти п'яти міністерств – охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, праці та зайнятості, фінансів. Два інших субіндекс побудовані на даних офіційної державної статистики у сфері телекомунікацій (дані МСЕ) та освіти (дані ЮНЕСКО). Лідером цього індексу традиційно є США. Наступні рейтингові місця посідають Швеція та Данія. Україна посіла лише 60-те місце за рівнем готовності до розвитку електронного урядування.

Причиною такого стану речей, на думку експертів з Центру Разумкова є «технологічне відставання та консервування цієї відсталості. Україна не лише не спромоглася на технологічний прорив, але й втратила досягнуті позиції» [70, с.

118]. Рівень цифровізації економіки України істотно різниться, залежно від конкретної галузі (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Частка деяких цифрових сервісів в Україні та ЄС, % [76], 2020 рік

Цифровий сервіс	Україна	ЄС
Електронна торгівля у роздрібній торгівлі	4	7
Організації, які застосовують CRM-системи	10	33
Люди, які купують онлайн	23	55
Люди, які отримують послуги онлайн	29	48

У таких сферах, як фінансові послуги, надання послуг зв'язку, логістика українські компанії використовують досягнення інформаційних технологій так само широко, як і закордонні конкуренти. Разом з тим, у низці галузей інтенсивність використання цифрових технологій (і так само все, що з ними пов'язано, – автоматизація, роботизація) є вкрай низькою (в гірничодобувній промисловості, наприклад). Така ситуація є причиною істотного відставання у продуктивності праці в галузі.

Згідно з заявою Президента України на форумі «Україна – 2030. Стратегія зміни майбутнього», частка ІТ-індустрії в українській економіці склала 4% ВВП [66]. За даними Світового банку, з 2011р. внесок ІТ у ВВП України збільшився з 0,6% до 3,3% (з \$1,1 млрд. до \$2,7 млрд.) [65]. Хоча Україна за рівнем розвитку ІТ у рази відстає від країн Східної Європи і СНД. За даними *IDC (International Data Corporation)*, рівень витрат ІТ на душу населення становить \$5346. У сусідніх країнах цей показник є набагато вищим: \$90 – у Білорусі, \$108 – у Казахстані, \$278 – у Польщі, \$522 – у Чехії.

Згідно з аналізом компанії *PwC* [65], вітчизняний ІТ-ринок збільшився у 2,5 рази. Упродовж 2011-2015 рр. він зріс на 150%, і передбачається, що до 2020 р. сягне \$5,7 млрд. Проте, за оцінками *IDC* [65], за останні 10 років рівень надання ІТ-послуг постійно знижується, в першу чергу – через складність розробки ефективних інформаційних систем. При цьому потреба бізнесу в ІТ з кожним роком дуже сильно зростає.

Відповідно до з прогнозів, наведених у дослідженні PwC, до 2025 р. галузь може зрости до \$8,4 млрд., а кількість робочих місць збільшиться у майже 2,5 рази – до понад 240 тис. осіб. Утім, є і песимістичний прогноз, згідно з яким до 2025р. обіг збільшиться лише до \$4,1 млрд., а число розробників у цій сфері складе 165 тис. Хоча, на думку експертів PwC, індустрія ІТ-послуг в Україні в будь-якому випадку зростатиме, однак через систематичні проблеми (зокрема, слабкий захист прав інвесторів, нечіткі правила оподаткування і відсутність реально діючих законів щодо дотримання авторського права) ускладнюється робота не лише аутсорсерів, але й будь-яких компаній, і прогнозується зниження темпів зростання після 2019р. [65]

За індексом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, який визначається Міжнародним союзом електрозв'язку, у 2017 році Україна посідає 79 місце зі 17683, причому у 2016р. було 78 місце [65]. Євростат показує, що в Україні Інтернетом користуються 93,4% населення. Така цифра може видатися занадто великою. Незважаючи на повсюдне поширення мобільних пристроїв, 3/4 Інтернет-користувачів віком від 16 до 64 років все ще виходять в Інтернет з ноутбуків і ПК. Судячи зі статистики StatCounter [73], близько 53% усіх запитів в Інтернеті роблять з мобільних, на комп'ютери як і раніше припадає 44% загального числа (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Частка людей, які користуються Інтернетом, % [77]

	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.
Україна	23,3	28,7	35,2	40,9	46,2	48,8	53	58,8	62,5
Світ	25,3	28,7	31,1	34,2	36,7	39,6	41,6	44,7	49,7
Європа та Центральна Азія (за винятком країн з високим рівнем доходу)	35,6	40,5	48,8	52,7	56,9	58,8	62,5	66,6	73,1
Європа та Центральна Азія	56,0	58,8	63,5	66,3	68,9	70,0	72,4	75,0	79,7
Країни зони Євро	71,0	72,0	74,1	75,8	77,0	77,4	77,9	79,6	83,7

З наведених даних можна зробити висновок, що більшість людей використовують кілька різних пристроїв для виходу в Інтернет у різний час і для

різних цілей: з мобільних пристроїв і стаціонарних комп'ютерів, що і дає високий показник користування.

Вважаємо, що описана комплексна система індикаторів може скласти основу для створення системи оцінки ефективності реалізації державної інформаційної політики в Україні. В основу системи оцінювання повинна бути покладена офіційно визнана національна система індикаторів і методики їх збирання, обробки, оцінювання та прогнозування. Існуюча державна статистика, вважає А.Сенченко [59], тільки частково відповідає вимогам розбудови інформаційного суспільства в Україні, оскільки створювалась для умов індустріального суспільства й економіки, в якій переваги мають матеріальні засоби, а не послуги, інформація та знання. Це призводить до загострення суперечностей між вимогами суспільства і держави до якості інформаційно-аналітичного забезпечення державної політики та державної і інформаційної політики загалом. Необхідність розробки та впровадження такої системи індикаторів визначена рішеннями Уряду [39-40; 45-46] та відповідає прагненням України стосовно набуття Україною статусу асоційованого члена ЄС.

З огляду на наявні законодавчі акти, було прийнято низку важливих системних документів, які регламентують процеси моніторингу й оцінювання розвитку інформаційного суспільства в Україні, насамперед це Постанова КМУ від 28.11.2012 р. № 1134 «Про запровадження Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства», Наказ МОН України від 06.09.2013 р. № 1271 «Про затвердження методики формування індикаторів розвитку інформаційного суспільства».

Національна система індикаторів розвитку інформаційного суспільства (далі – Система індикаторів) є сукупністю статистичних показників, що характеризують стан поточного інформаційного розвитку суспільства у соціально-економічному, науково-технічному, екологічному та інших розрізах. Система призначена для оцінювання та аналізу розвитку інформаційного суспільства в Україні за допомогою таких індексів:

- індекс проникнення інформаційних технологій в суспільство (ITS),

включаючи його визначення за регіонами України;

– індекс технологічного застосування інформаційних технологій (СТА).

Визначення Системи індикаторів проводиться експертами раз на рік з дотриманням таких вимог: забезпечення необхідними регулярними статистичними даними з питань інформатизації та розвитку інформаційного суспільства; стандартизація статистичних показників, що характеризують стан розвитку інформаційного суспільства в країні та регіонах; визначення та реалізація організаційних заходів з ведення цієї системи індикаторів.

Із затверджених Постановою КМУ від 28 листопада 2012 р. № 1134 31 індикатора 64% індикаторів (у т. ч. «Рівень інформаційної безпеки») визначаються на основі порівняльного аналізу даних національних та міжнародних консалтингових компаній та організацій або на основі експертного аналізу даних Держстату України або з використанням якісних оцінок. Крім того, із переліку з 17 даних, необхідних для розрахунку Системи індикаторів, 53% визначаються за експертними даними, а 41% – за даними Держстату України та експертними даними. Крім того, затверджена методика формування індикаторів розвитку інформаційного суспільства складається з 31-го індикатора, який оцінюється за якісною та кількісно шкалою, коли в міжнародних методиках використовується понад 100 індикаторів.

Зважаючи на це, вітчизняні науковці В. Сенченко та О. Гладков [59] рекомендують для розрахунку базових індикаторів національної системи індикаторів оцінювання ефективності реалізації державної інформаційної політики, використовувати офіційні дані Держстату України та загальнодоступні дані органів виконавчої влади, діяльність яких пов'язана зі збиранням та використанням адміністративних даних та експертних даних (див. дод. А). Дані, які необхідні для розрахунку Системи індикаторів, визначаються за допомогою експертних методів.

На основі міжнародних ІКТ-індексів та національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства, вітчизняною дослідницею

М.Шумаєвою [72] побудовано модель оцінювання ефективності реалізації інформаційної політики України (табл. 2.6)

Таблиця 2.6

Етапи проникнення ІКТ у суспільство [72]

Стадія	Етапи	Значення
Використання ІКТ в повсякденному житті та процесах виробництва	Етап підготовки Формується матеріально-технічна та технологічна база для впровадження ІКТ.	до 200
	Етап поширення На підприємствах використовуються електронні бази даних, проводиться аналіз виробничих робіт для автоматизації процесів, відбувається розвиток науково-технічних напрямків, забезпечується можливість використання комп'ютерів, засобів зв'язку та автоматизації інформаційних процесів.	201-500
	Етап використання Відбувається поступове впровадження сучасних ІКТ, модернізація підприємств та органів влади, починає формуватися законодавча та нормативна правова база.	500-1000
Інформатизація суспільства	Етап підготовки Побудовано інформаційно-телекомунікаційну структуру. Більше 50% населення щоденно використовуються ІКТ. На підприємствах використовуються система автоматизації процесів.	1001-2000
	Етап поширення Функціонує розвинутий ринок інформаційних технологій. Затверджено n-й відсоток нормативно-правових документів для регулювання інформаційного простору. Спостерігається комп'ютерна грамотність у населення. Ведеться формування системи, щодо забезпечення електронної інформації. Відбувається продовження впровадження ІКТ у підприємства.	2001-4000
	Етап використання Спостереження масового використання ІКТ по всій території країни.	4001-6000
Глобальна інформатизація суспільства	Етап підготовки Активне функціонування інформаційно-телекомунікаційної структури.	6001-8000
	Етап поширення Суспільство функціонує разом із ІКТ, людина не може уявити свій день без застосування КТ. Сформовано та затверджено правову базу даних для використання ІКТ. Розроблено систему забезпечення збереження інформації.	8000-10000
	Етап використання Глобальна інформатизація суспільства та поява нових інформаційно-телекомунікаційних технологій.	>10001

Аналіз даних, наведених у табл. 2.6 показує, що Україна знаходиться на першій стадії «Використання ІКТ в повсякденному житті та в процесах виробництва», третьому етапі «Етап використання», на другій стадії

«Інформатизація суспільства» та першому етапі «Етап підготовки». Зазначене уможливорює висновок, про не достатню ефективність реалізації інформації політики в Україні, що потребує окреслення проблем та шляхів їх вирішення даному напрямі.

2.2. Проблеми реалізації державної інформаційної політики в Україні

Україна, з її прагненням стати повноправним членом Європейського Союзу, прагне до застосування позитивних практик зарубіжних країн щодо формування власної державної інформаційної політики. Наразі Європейський Союз є прикладом становлення та функціонування багаторівневої інформаційної політики (глобальний; рівень Європейського Союзу; рівень окремих держав) та, відповідно, співпрацею вказаних рівнів між собою.

Н. Бем вважає, що розвиток співробітництва з Європейським співтовариством передбачає необхідність запроваджувати відповідні правила та стандарти вироблення і реалізації інформаційної політики, що сприятиме формуванню прозорого середовища виробничо-комерційної діяльності на національному ринку, яке має велике значення для України на шляху до євроінтеграції [8].

Проте у цьому контексті є свої ризики. Так, у доповіді, наданій ОЕСР для головування Німеччини в «Групі двадцяти», наголошується: «... цифрові технології можуть мати деструктивний характер, що в майбутньому негативно позначиться на продуктивності, зайнятості і добробуті ... ці технології також можуть витіснити з ринку праці працівників і посилити диспропорції в рівні їх доступності та використання, що призведе до формування нового цифрового розриву і зростання нерівності» [78]. З точки зору експертів Групи Світового банку, незважаючи на наявність великої кількості успішних прикладів, вплив нових технологій на продуктивність у світовому масштабі, розширення можливостей для бідних верств населення і середнього класу, а також на поширення принципів підзвітності управління поки що не виправдало очікувань [84].

Тому, на нашу думку, проблеми реалізації державної інформаційної політики в Україні лежать у площині глобальних та локальних проблем (рис. 2.1).

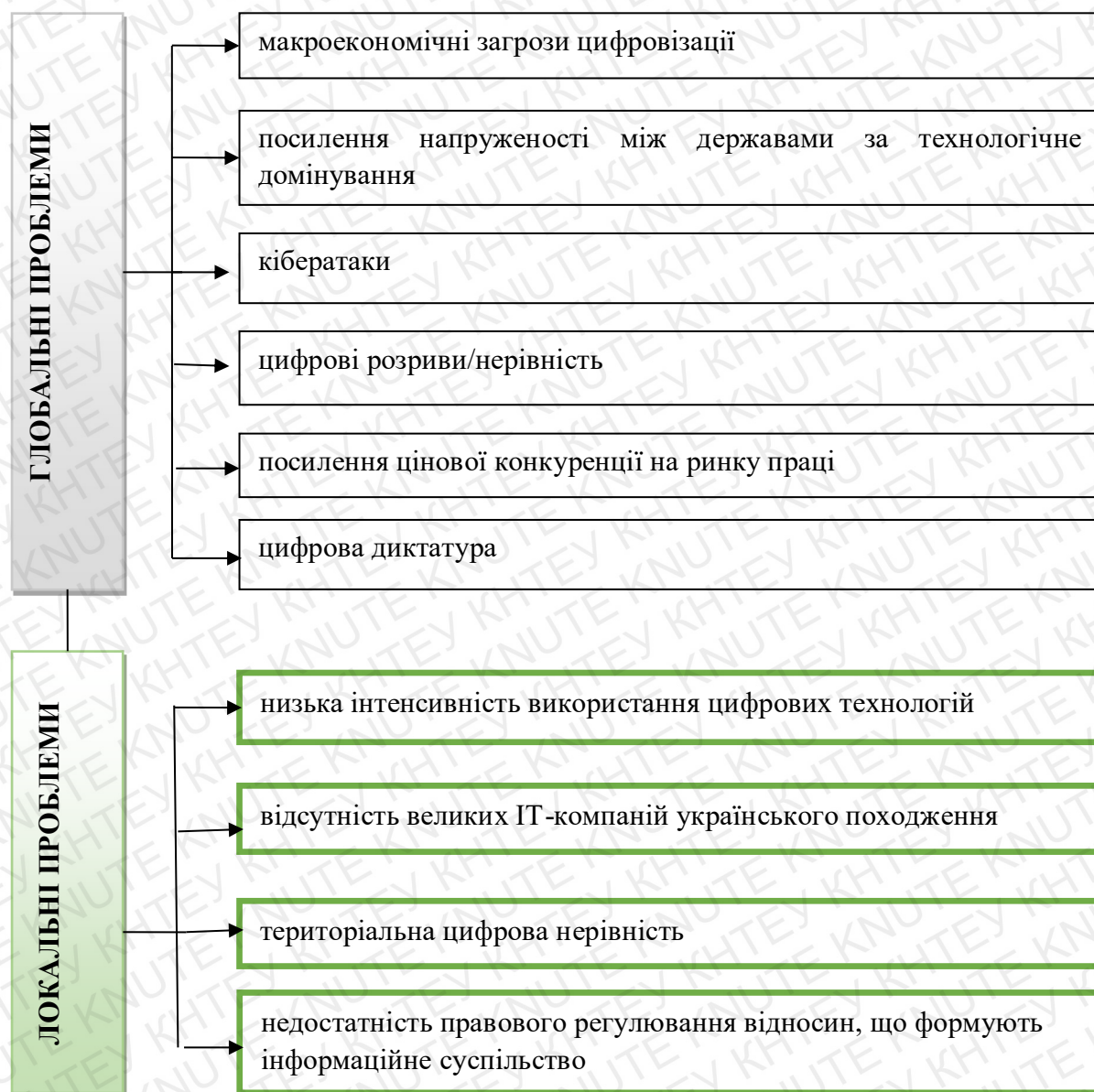

Рис. 2.1. Проблеми реалізації державної інформаційної політики в Україні
(складено автором за: [34;60])

Вплив світової спільноти та політики ЄС на формування внутрішньої інформаційної політики України є промітним. Виходячи з глобальних проблем, наша держава у найбільшій перспективі має вирішити ряд локальних проблем, серед яких, на нашу думку, першорядними є:

- 1) низька інтенсивність використання цифрових технологій;

- 2) нерозвиненість інформаційної інфраструктури;
- 3) недостатність правового регулювання відносин, що формують інформаційне суспільство;
- 4) відсутність великих ІТ-компаній українського походження;
- 5) територіальна цифрова нерівність;
- 6) низький рівень державної підтримки модернізації основних засобів виробництва на цифрові.

Далі розглянемо ці проблеми більш детально. На думку експертів Центру Разумкова, для України критичною проблемою є технологічне відставання та консервування цієї відсталості, адже цифровізація майже не торкається української промисловості, яка демонструє тенденцію до стрімкого скорочення темпів свого розвитку. Україна не лише не спромоглася на технологічний прорив, але й втратила досягнуті позиції [70, с. 118].

Більш того, Україна виявилася найбіднішою країною Європи, яка вже поступається Молдові, Албанії та Грузії. За оцінками постійного представника МВФ в Україні Й.Люнгмана, Україна потрапила до 18 країн світу, економіки яких скоротилися за період 1990-2017 рр., показавши п'ятий з кінця результат – у середньому “мінус” 0,2% щорічно [75].

Згідно зі звітом Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) за 2019 р., за рівнем розвитку технологій і інновацій Україна серед 100 країн світу посіла 60 позицію. За балансу двох показників – структури виробництва і рушійних сил виробництва – в Україні 70 і 59 місця, відповідно [84]. Тобто Україна віднесена до групи країн, які відстають (рис. 2.2).

Найбільш слабким місцем у реалізації інформаційної політики України є відсутність великих ІТ-компаній українського походження. Майже всі великі українські компанії цієї галузі діють на внутрішньому ринку країни.

За оцінками Асоціації “ІТ Україна”, більше 80% ІТ-послуг в Україні створюється для зарубіжних ринків, що робить цю галузь експортно орієнтованою [65].

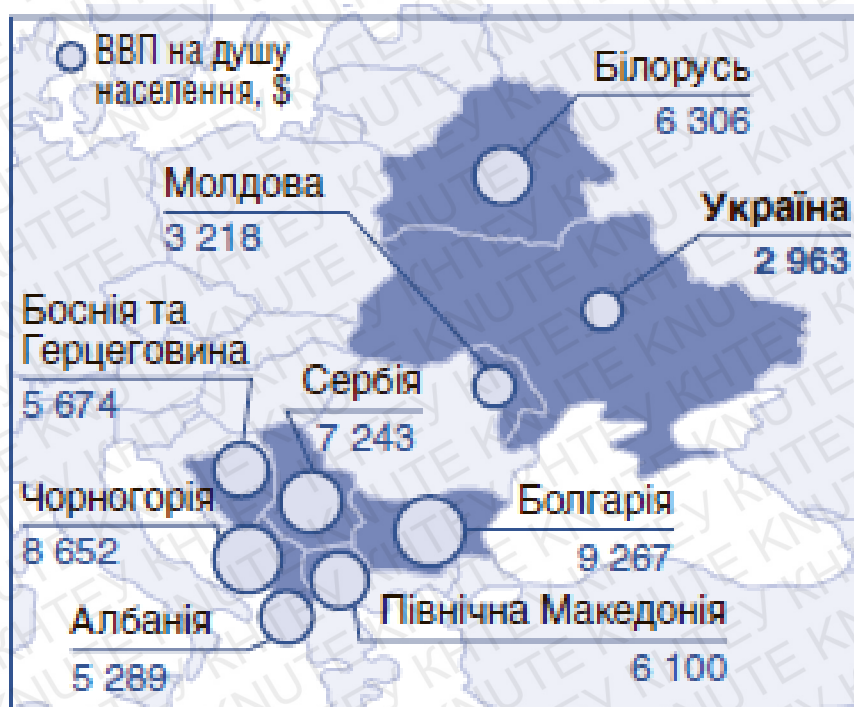

Рис. 2.2. Найбідніші країни Європи [70, с. 119]

За оцінкою Асоціації “ІТ Україна”, ІТ-індустрія у 2016р. вийшла на третє місце в загальному переліку українського експорту. Згідно з прогнозом, до 2025р. галузь може зрости до \$8,4 млрд., а кількість робочих місць збільшиться до понад 240 тис. осіб [67]. Проте, не дивлячись на такі показники і зростання, за даними Світового банку, Україна ледь помітна на світовому ринку. Український ІТ-ринок за світовими масштабами продовжує залишатися невеликим і складає близько 1% загальносвітового показника. Такий стан речей лише частково можна пояснити тим, що процеси цифровізації в українській економіці почалися значно пізніше, ніж в європейських країнах, і це відставання спостерігається досі.

Також значно помітною є територіальна цифрова нерівність. Міжнародний союз електрозв'язку щороку випускає звіт з індексом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. У ньому враховується багато чинників, у т.ч. можливості для доступу в Інтернет, використання Інтернету і рівень навичок роботи з Інтернетом. В останньому звіті за 2017р. Україна посідає 79 місце зі 17683, причому у 2016р. було 78 місце. Для порівняння: у Росії 45 місце, у Білорусі – 32, у Естонії – 17 [76]

Експерти Центру Разумкова пояснюють це істотним розривом поколінь у контексті інтенсивності використання цифрових технологій. Іншими словами, ті українські родини, в яких вагому роль відіграють представники старшого покоління, просто не користуються Інтернет-сервісами [70, с. 148].

Крім того, по країні в цілому наявний яскраво виражений цифровий розрив між містом і селом – орієнтовно 35–40%. Дослідження показують, що наразі в Україні 8,3 млн. осіб живуть у стані цифрової нерівності. Доступ в Інтернет є у всіх містах України (в Україні, згідно з даними Держстату, станом на 2019р., нараховується 461 місто, 886 смт та 23 370 сіл) [70]. Гіршими справи є у невеликих населених пунктах – лише 4 000 сіл з 23 тис. мають хоча б одного Інтернет-провайдера. У таких селах проживають 12,8 млн. осіб. Для порівняння: у 4 000 селах, де є підключення до Інтернету, проживають 6,5 млн. осіб. Провайдерам не вигідно підключати мало населені села до Інтернету, оскільки такі проекти не окупаються.

В Україні не існує жодної державної ініціативи, програми, стратегічного документа, бачення, спрямованих на створення комплексної національної системи розвитку цифрової грамотності. Також на державному рівні немає інструментів моніторингу та оцінки цифрових навичок і компетенцій, через що важко визначити вектор і конкретні дії щодо розвитку сфери цифрових навичок і компетенцій на найближчу перспективу.

Іншою проблемою є повільне запровадження цифрових технологій бізнесом в Україні. Згідно з дослідженням “Mind Innovation Index 2019: штучний інтелект, але піратський софт”, проведеним за підтримки платформи відкритих інновацій KPMG Україна, більшість приватних компаній України все ще не готові і навіть не планують найближчим часом здійснювати принципові зміни в бізнес-моделях [80]. Найнижчий індекс інноваційності отримали державні або колишні державні компанії. Серед них – “Укрзалізниця”, “Укренерго”, “Укргазвидобування”, Укргазбанк, Укрексімбанк. Винятком став ПриватБанк, який здобув лідерство в номінації “Банки”. Але більшість своїх інновацій, зокрема й платформу Privat24, він розробляв як приватна компанія. І тільки у 2016р. став державним.

Такий стан речей пояснюється тим, що з боку держави немає заходів або інвестицій для стимулювання розвитку інновацій у сфері ІКТ. Україна за показником «Регуляторна ефективність урядів», згідно зі звітами ВЕФ, посідає 99-е місце зі 100 країн світу (2018р.) [84]. У цій сфері немає дієвих механізмів співпраці та обміну інформацією в області науки, інновацій та інформаційного суспільства як усередині країни, так між Україною та ЄС й іншими країнами. Особливої уваги потребують окремі напрями використання цифрових технологій і мереж для проведення досліджень і поширення наукової інформації і знань.

Відсутність в Україні кодифікаційного акта в цифровій сфері частково компенсується численними законодавчими актами, деякі з яких спеціально присвячені окремим аспектам відносин у сфері цифрової економіки. Разом з тим деякі відносини щодо використання ІКТ регулюються також актами законодавства, основним предметом регулювання яких є інші (безпосередньо не пов'язані з електронними ресурсами) відносини (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Законодавчі акти, які регулюють використання ІКТ, основним предметом регулювання яких є інші (безпосередньо не пов'язані з електронними ресурсами)

Законодавчий акт	Сутність регулювання
Господарський кодекс України	Закріплює положення про обов'язкове оприлюднення державними, казенними та комунальними підприємствами, господарськими товариствами, що контролюються державою або органом місцевого самоврядування, інформації про свою діяльність шляхом розміщення її на власній веб-сторінці/веб-сайті або на офіційному веб-сайті суб'єкта управління об'єктами державної/комунальної власності, що здійснює функції з управління підприємством, – статті 73, 75, 77, 78, 79, 90
Цивільний кодекс України	Містить положення щодо можливості: • відображення інформації в електронному вигляді – ст.200; • вчинення правочину в електронній формі (ст.205), яка є однією з модифікацій письмової форми – ст.207; • відображення твору у загальнодоступних електронних системах інформації – ст.442; • можливість електронної форми розрахунків – ст.1087
Податковий кодекс	Передбачає: • використання електронних ресурсів у сфері оподаткування (Єдиного реєстру податкових накладних та Єдиного реєстру акцизних накладних, які ведуться в електронному вигляді центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику; • надання послуг електронного цифрового підпису – ст.14; • організацію впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання як одну з функцій контролюючих органів (ст.19-1); • контроль за дотриманням суб'єктами господарювання установлених законодавством обов'язкових вимог щодо забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів – ст.20 та ін.

Головними факторами стримування успішної реалізації державної інформаційної політики України наразі є: зовнішні, людські та ресурсні обмеження (рис. 2.3)

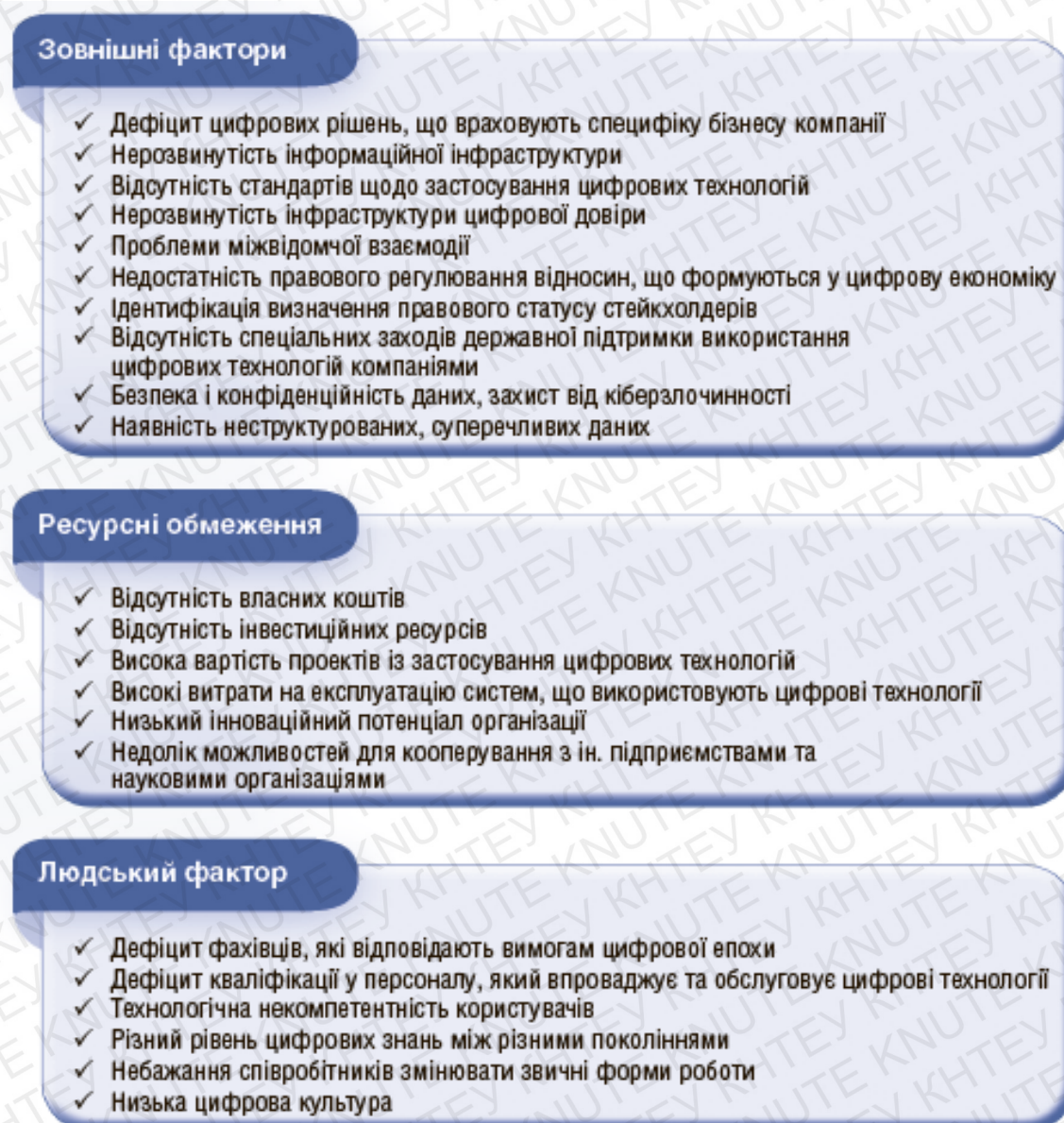

Рис. 2.3. Фактори, що перешкоджають успішній реалізації інформаційної політики держави [70, с. 81]

Вважаємо, що тільки за умови використання комплексного, багато перспективного підходу до вирішення окреслених проблем можемо говорити про результативність, ефективність та економічну доцільність реалізації інформаційної політики України.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Шляхи удосконалення державної інформаційної політики в Україні розглядатимемо у контексті стратегічних завдань, проголошених у доповіді Президента України Володимира Зеленського з нагоди 30 років Незалежності «Україна – 2030» [66]. Зокрема, окреслено:

- сприяння прискореній інтеграції цифрових технологій у виробничі процеси, у т.ч. у галузях реального сектору економіки;
- сприяння впровадженню мереж «розумного» розвитку громад у ключових інфраструктурних сферах та розширенню на цій основі внутрішнього ринку для інтелектуальних рішень та продукції високих технологій;
- впровадження секторальних проектів розвитку цифрових інфраструктур (енергетика, транспорт, водопостачання та водовідведення, охорона здоров'я, освіта тощо) та забезпечення їх сумісності на основі стандартизації;
- розбудова інфраструктури інформаційних комунікацій (розширення широкосмугового доступу, покриття мобільним інтернетом, поширення мереж 5G, впровадження «хмарних» технологій, створення дата-центрів тощо);
- впровадження фінансових інструментів мотивації цифрової трансформації бізнесу та громад;
- сприяння розвитку цифрових компетенцій громадян у професійній сфері та побуті.

При цьому, роль держави у впровадженні цифрової економіки розглядають як подвійну [70]:

- як регулятора, що запроваджує норми, принципи та основи співіснування елементів цифрової економіки, контролює та перевіряє методи їх використання, здійснює технологічні зміни, що сприяють закріпленню цифрових відносин між суспільством та владою;

– держава може використовувати Інтернет та інформаційні технології безпосередньо під час надання своїх послуг в онлайн-торгівлі, електронному врядуванні.

На шляху до удосконалення державної інформаційної політики в Україні вже зроблено ряд кроків, першим з яких є рух до широкого розвитку цифровізації. У зв'язку із цим, Радник Президента України М.Федоров на форумі «Digitalization: business talk, open opportunities» зазначив: «Замість вибіркової цифровізації, що покращує якість певних систем чи сфер життя громадян, Україна має рухатися до повного переходу на цифрові технології: «цифровізація країни має бути комплексною, а не точковою! “Клаптиковий” підхід до використання цифрових технологій не допоможе отримати суттєві переваги для економіки та громадян України. Замість вибіркової цифровізації, що покращує якість певних систем чи сфер життя громадян, Україна має рухатися до повного й всеохопного переходу на цифрові технології» [15]

Крім того орієнтирами для України стають три основні напрями, викладені ЄК у комплексному програмному документі «Єдиний цифровий ринок для Європи» [13]:

- кращий доступ до Інтернету для споживачів та підприємств;
- створення належних умов для регулювання передових цифрових мереж;
- розбудова цифрової економіки через інвестиції, оперативну сумісність та стандартизацію.

Важливу роль відіграє Додаток XVII-3117 до Розділу IV Угоди про асоціацію, який зобов'язує Україну здійснити імплементацію низки актів ЄС, що встановлюють спільні норми на ринку надання електронних комунікаційних послуг, разом з Директивами щодо електронних комунікацій, режимів авторських прав, захисту прав споживачів, кур'єрських служб, аудіовізуальних послуг. Україна має запровадити європейську концепцію регулювання цифрового ринку та впровадити її стандарти, що є однією з вимог євроспільноти задля поглиблення співробітництва. Країна забезпечує поступове приведення своїх чинних законів чи

прийняття нових законів у відповідність до європейського законодавства за трьома основними напрямками.

Як наслідок, був створений Комітет з питань цифрової трансформації, до сфери відання якого віднесені питання формування законодавчих засад цифровізації та цифрового суспільства в Україні, роботи над законодавчими засадами адміністрування, функціонування і використання мережі Інтернет в Україні та роботи над Національною і державною програмами інформатизації, а також програмами ЄС “Єдиний цифровий ринок” (Digital Single Market, EU4Digital) й іншими програми цифрового співробітництва, питання електронного урядування та публічних електронних послуг, смарт-інфраструктури (міста, громади), кібербезпеки та кіберзахисту тощо [75].

З метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади Кабінет Міністрів утворив Міністерство цифрової трансформації України, реорганізувавши Державне агентство з питань електронного урядування [11]. Відповідно до Положення «Про Міністерство цифрової трансформації України», Міністерство є центральним засвідчувальним органом у сфері електронних довірчих послуг, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, розвитку ІТ-індустрії [42].

Відомство опікуватиметься питаннями відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, розвитку інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу. Ще одним напрямом роботи відомства буде сфера надання електронних та адміністративних послуг, а також електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації. Крім цього, Мінцифри своєю діяльністю охоплює сферу розвитку ІТ-індустрії.

Також до його функцій належить розробка нормативно-технічної документації щодо цифрових трансформацій, виконання функції генерального державного замовника Національної програми інформатизації та інших державних програм

цифровізації, формування та ведення Реєстру адміністративних послуг. Мінцифри координуватиме діяльність органів виконавчої влади, пов'язану зі співпрацею з програмою ЄС «Єдиний цифровий ринок» [42].

У планах Міністерства – 100-відсоткове покриття території України 3G-і 4G-зв'язком і доступ до широкосмугового Інтернету в усіх населених пунктах до 2023р.[6]

Ефективність функціонування сучасної держави значною мірою визначається швидкістю та якістю прийняття рішень. Це неможливо без наявності в державних структурах електронного документообігу [11]. Відсутність електронної взаємодії державних систем не дозволяє спростити порядок надання послуг та виконати вимоги Закону України «Про адміністративні послуги» (від 6 вересня 2012р.) щодо заборони вимагати від суб'єктів звернення інформацію або дані, що перебувають в інших органах влади, тобто вже були надані громадянами раніше.

Постанова КМУ «Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» (№606 від 8 вересня 2016р.) передбачає запровадження системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів під час надання адміністративних послуг і здійснення інших повноважень відповідно до покладених завдань та підключення до електронної взаємодії відповідно до вимог ЄС.

Державне агентство з питань електронного урядування України, як центральний орган виконавчої влади, працює над об'єднанням усіх відомств в єдину систему міжвідомчого документообігу [41]. Також у цьому напрямі триває робота зі створення системи електронного погодження проектів нормативно-правових актів між міністерствами та відомствами.

Цифровізація у практичному вигляді має прояв у можливості держави надавати різного роду послуги. Зокрема, це отримання громадянами довідок, запитів, заяв, відповідей на запити в електронному вигляді, електронні платежі тощо. Крім того, це ринок миттєвих замовлень та необмеженого вибору товарів і послуг через використання онлайнмагазинів, Інтернет-банкінгу, месенджерів чи соціальних мереж.

Схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні відбулося ще 20 вересня 2017р. [50] Концепція покликана підтримати координацію та співпрацю органів державної влади й органів місцевого самоврядування для досягнення необхідного рівня ефективності та результативності розвитку електронного урядування, просування ідеї реформування державного управління та децентралізації на базі широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій по всій країні.

Електронне урядування стосується внутрішніх інформаційних систем, підтримки управлінсько-адміністративних функцій державних установ, зокрема керування даними й інформацією, ведення електронних записів і потоків інформації [64].

Електронне урядування у світі розуміють як Е-урядування – це не комп'ютери й веб-сайти, а послуги громадянам та підприємствам. Е-урядування – не імітація наявних управлінських процесів, а їх трансформація. В узагальненому вигляді е-урядування – це використання інформаційно-телекомунікаційних технологій державними органами з метою [19, с. 59]:

- обміну інформацією з громадянами та підприємствами;
- прискорення й ефективнішого надання державних послуг;
- забезпечення внутрішньої ефективності взаємодії уряду із суспільством;
- зменшення витрат;
- реструктуризації адміністративних процесів.

Технології е-урядування вже давно використовуються та успішно функціонують у багатьох країнах світу (США, Сингапур, Великобританія, Швеція, Данія, Норвегія, Коста-Ріка, Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Латвія, Естонія, Чехія). Наприклад, у США публікуються урядові документи, які відкриті для доступу користувачам інтернету. В Естонії будь-який мешканець республіки може брати участь в управлінні державою: висловити свою думку про поточні процеси в країні, запропонувати поправки до законопроектів тощо. У Великобританії створено чотири рівні «електронної» взаємодії: державні установи з громадянами, громадяни з бізнесом, державні установи з постачальниками та державні установи

між собою. Ці рівні взаємодії дуже зручні, вони підвищують інформованість населення; дешевші, ніж купівля певного продукту (наприклад прочитати в Інтернеті законопроект дешевше, аніж купити книгу із цим законопроектом, який може бути доповнений чи змінений через певний час і не буде актуальним) та займають мало часу, що сприяє підвищенню демократизації й відкритості суспільства [27].

У майбутньому передбачається, що, утвердившись, електронний уряд стане звичайним. Наприклад, у США впровадження нових форм уряду обґрунтовується потребою в прозорій і підконтрольній діяльності органів влади. Наприклад, законодавче забезпечення е-урядування в цій країні зумовило прийняття нових законів: про усунення паперових носіїв документів у державних органах, закон про електронний підпис та ін. [69].

У лютому 2020 р. у відкритому доступі з'явився додаток державних цифрових послуг «Дія», який надає можливість отримати державні послуги онлайн. Першим дієвим кроком до формування ефективної системи електронного урядування в Україні є упровадження цифрового порталу «Дія» – це універсальна точка доступу громадян і бізнесу до всіх електронних державних послуг за єдиними стандартами. Раніше переважна більшість цих послуг були розкидані по різних порталах, тож знайти їх було доволі проблематично. До того ж, їх оформлення було доволі складним та вимагало специфічних знань або сторонньої допомоги. Наразі на порталі можна отримати 27 публічних послуг онлайн, зокрема – стати підприємцем, змінити вид діяльності чи припинити її, оформити довідку про несудимість, допомогу при народженні дитини чи щомісячне відшкодування вартості послуг із догляду за дитиною до трьох років, подати позов до суду, зареєструвати авто або отримати послуги, пов'язані із документами водія, оформити низку ліцензій, дозволів чи отримати витяги з реєстрів та ін.

Отже, забезпечення відкритості й прозорості діяльності органів влади, а також залучення громадськості до розробки, прийняття та реалізації державних рішень є одним з основних напрямів діяльності органів державної влади демократичних країн світу. Вибравши позитивні приклади зі світового досвіду запровадження

системи електронного урядування, з упевненістю можемо констатувати її практичні переваги (рис. 3.1).

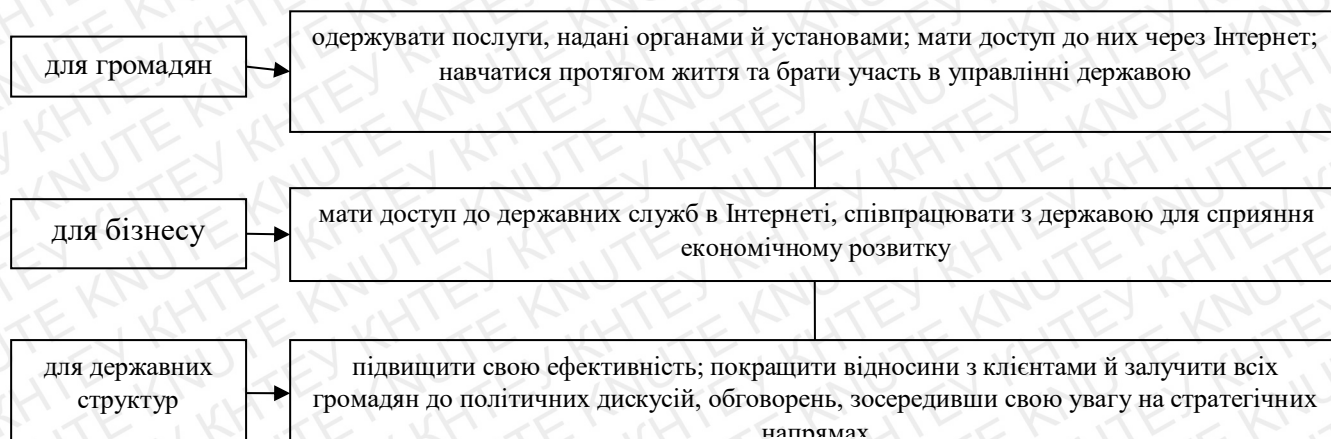

Рис. 3.1. Переваги використання електронного урядування у сфері державної інформаційної політики України [68] (розроблено автором)

Щодо рекомендацій Ради Європи, які були прийняті у 2004 р. щодо питань е-урядування, можна навести такі з них щодо впровадження й розвитку електронного урядування в Україні:

1. Переглянути політику впровадження технологій е-урядування, законодавство й практику його застосування в цій сфері.
2. Залучати до співпраці відповідних іноземних та національних експертів для створення спільної стратегії щодо напрямів упровадження й розвитку е-урядування, дотримуючись принципів забезпечення здійснення прав людини, розвитку демократії та верховенства права.
3. Розробити стратегію е-урядування, яка відповідатиме принципам національної організації демократичного врядування й сприятиме позитивному розвитку демократичних процесів [53].

Схематично, перехід до е-урядування має таку послідовність:

- органи влади починають використовувати інтернет;
- надають повну динамічну інформацію з можливістю пошуку за базами даних і службою відповідей на посилання електронною поштою;

- надання органами влади інтерактивних послуг, які дають змогу громадянам, зайшовши на відповідний офіційний веб-сайт, заповнити різноманітні форми, бланки, ставити запитання, призначати зустрічі, шукати роботу тощо;
- можливість отримати адміністративні послуги через інтернет: отримання ліцензій, дозволів, подання податкових декларацій, сплата штрафів, звернення за соціальними пільгами тощо. Це вимагає підвищення безпеки інфраструктури «е-урядування», чого можна, як правило, досягти через застосування електронних підписів і сертифікатів, а також смарт-карт;
- створення спеціальних веб-порталів, які б дозволили громадянам переходити від однієї служби до іншої, без необхідності знову посвідчувати свою особу.

Інформація й послуги можуть бути тематично згруповані за життєвими ситуаціями або за конкретними галузями та так надані громадянам. Тоді ж кількість процедур обміну інформацією через інтернет досягне рівня «критичної маси» і вже не веб-сайти будуть представляти бюрократичні структури, а, навпаки, організаційні структури відображатимуть існування в інтернеті публічної служби, орієнтованої на потреби громадян [37].

Наступним напрямом удосконалення державної інформаційної політики в Україні є електронна ідентифікація (eID). У 2014р. в ЄС ухвалено Регламент №910 (eIDAS), метою якого є запровадження єдиних вимог до розвитку електронної ідентифікації, надання електронних довірчих послуг у країнах ЄС та розвиток трансграничної е-ідентифікації. Проект фокусується на виробленні стандартів, форматів, ідентифікаторів для засобів електронної ідентифікації у сферах е-медицини, електронних публічних послуг, е-банкінгу та повинен сприяти розвитку EU Digital Single Market, запровадженню транскордонної взаємодії, підвищенню мобільності громадян і бізнесу ЄС.

Усі зазначенні кроки вже зреалізовано у напрямі удосконалення державної інформаційної політики України, проте не вирішеними залишаються ще ряд питань, зокрема удосконалення нормативного-правового регулювання даної сфери. Вважаємо, що важливим кроком у цьому напрямі є систематизація та

прийняття Інформаційного кодексу України. Зазначимо, що останні майже 10 років в органах державної влади велися дискусії щодо створення Інформаційного кодексу України. В основу його створення мало бути покладено Концепцію національної інформаційної політики та оновлений Закон України «Про інформацію» [30, с. 90].

Інший підхід щодо створення Інформаційного кодексу України розроблений групою фахівців Інституту держави і права ім. В.Корецького У вказаному підході Інформаційний кодекс повинен складатися з чотирьох частин: перша – базова, яка б регулювала базові відносини в інформаційній сфері; друга – галузева, яка направлена на моніторинг інформаційних відносин в різних сферах життя суспільства; третя – контролює інформаційні відносини суб'єктів у процесі пошуку та використання інформації; четверта – регулює відносини у процесі застосування інформаційних технологій та телекомунікаційних систем [51].

Таким чином, створення та закріплення Інформаційного кодексу України визначав би конституційні права інтереси суб'єктів (громадян, соціуму, держави) та забезпечив чіткі підходи до регулювання відносин у інформаційному просторі.

Зазначимо, що окреслені напрями удосконалення державної інформаційної політики України потребують реальних заходів забезпечення. Аналіз нормативно-правової літератури, інформаційних джерел уможливорює формування комплексу відповідних заходів (табл. 3.1.)

Таблиця 3.1

Шляхи удосконалення державної інформаційної політики України

Проблема	Шляхи вирішення	Заходи забезпечення
низька інтенсивність використання цифрових технологій	Розвиток адміністративних послуг та їх цифровізація	Цифрова трансформація пріоритетних галузей та сфер суспільного життя
		Забезпечення доступу громадян і бізнесу до якісних та зручних публічних послуг без корупційних ризиків
		Забезпечення переведення найбільш популярних публічних послуг в електронну форму.
		Розвиток публічних електронних реєстрів, їх оптимізація та централізація підтримки, формування

		базових публічних електронних реєстрів та запровадження електронної взаємодії
		Підвищення обізнаності громадян про доступні публічні послуги, зокрема електронні
нерозвинутість інформаційної інфраструктури	інформатизація суспільства	Розвиток мереж доступу до Інтернету, створення умов для мобільних технологій четвертого та п'ятого поколінь
		Забезпечення доступу соціальних закладів інфраструктури, органів місцевого самоврядування і громадян до високошвидкісного Інтернету
		Моніторинг покриття Інтернетом території України та якості послуг широкопasmового доступу до мережі Інтернет.
		Моніторинг покриття Інтернетом території України та якості послуг широкопasmового доступу до мережі Інтернет.
територіальна цифрова нерівність	підвищення цифрової грамотності громадян	Громадяни мають доступ до програми з цифрової грамотності у зручному для них форматі.
		Визначення цифрової компетентності для громадян, ІТ-спеціалістів, підприємців приведено до Європейських стандартів.
		Розширені можливості людей для безпечного використання Інтернету шляхом покращення цифрових навичок, створення системи превенції та реагування.
недостатність правового регулювання відносин, що формують інформаційне суспільство	створення та/або вдосконалення необхідної нормативно-правової бази	Розробка національної стратегії цифрового розвитку суспільства

Розглянемо особливості розробки національної стратегії цифрового розвитку суспільства. У цьому контексті зразковим для України є досвід Угорщини, яка у другій половині 2008 р. розробила національну стратегію розвитку інформаційного суспільства (Bodi, 2008). Стратегія охоплює 4 складові:

- 1) стратегію електронного управління;
- 2) план дій щодо цифрової грамотності;
- 3) план дій щодо електронної економіки;
- 4) план дій щодо розвитку широкопasmової мережі.

Метою стратегії розвитку інформаційного суспільства Угорщини є розробка загальної для всіх учасників концепції державного управління; схеми, в яку вписуються всі проекти, а також визначення основних стратегічних чинників, необхідні досягнення цілей. Стратегія визначає основні програми, якими мають керуватися установи при наданні власних послуг [26]:

- горизонтальні програми: підготовка рекомендацій та концепції розвитку інституційних послуг;
- вертикальні програми: розвиток основних державних послуг ЄС в секторах;
- об'єднані, спільні послуги: сприяння виключенню паралельних процесів.

У національній стратегії державної інформаційної політики, на думку української вченої І. Арістової, необхідно визначати та очікувані результати в різних сферах суспільного розвитку [2, с. 253]:

- у галузі геополітики, безпеки та міжнародних відносин – Стратегія повинна сприяти відновленню ролі України як повноцінного учасника світової інформаційної спільноти, як провідної світової держави, що має багаті інформаційні ресурси, де швидко розвивається інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура;
- в економіці – має бути орієнтована на випереджаючі темпи створення, розповсюдження, постійного оновлення та використання інформації як важливої умови структурної перебудови економіки країни у найкоротші терміни, суттєве підвищення рівня життя населення;
- у сфері державного управління – відкриває можливості переходу до нової якості управління за рахунок забезпечення всіх суб'єктів системи управління своєчасною, повною та достовірною інформацією, покращити підготовку та прийняття рішень на всіх рівнях системи управління, зробити ефективним громадським контролем за діяльністю органів державної влади;
- у галузі освіти, науки та культури – повинна сприяти помітним перетворенням цих сфер у напрямі організації процесів навчання та розвитку людини, формування системи дистанційної, безперервної та відкритої освіти,

зберігання та розвитку вітчизняної культури, включення української науки до світових систем наукового інформаційного обміну;

– у соціальній сфері – покликана забезпечити розробку та здійснення цивілізованих, демократичних форм та методів впливу на ЗМІ, формування та розповсюдження духовних цінностей, що відповідають національним інтересам та культурно-історичним традиціям України.

Державна інформаційна політика має реалізовуватись поетапно на основі використання організаційних, правових та економічних механізмів. Вважаємо, що реалізація Стратегії має охоплювати десятиліття, що пов'язано з умовами розвитку вітчизняної економіки. Швидкість цього розвитку визначає зростання потреб інформації. На першому етапі реалізації державної інформаційної політики слід послідовно реформувати інформаційне виробництво в системі державної влади та управління в цілому, на другому – поступово перетворити наявні інформаційні ресурси на реальні матеріальні і духовні блага населення країни.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження, проведене у роботі, дозволило дійти низки висновків.

1. З'ясовано, що державна інформаційна політика – це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави з отримання, використання, поширення та зберігання інформації. Ефективне функціонування державної інформаційної політики в Україні потребує дієвої системи державних стратегічних комунікацій, спрямованих на вирішення посталих проблем у інформаційній сфері суспільства. Сучасна державна інформаційна політика є частиною загальної системи державного управління в процесі розвитку інформаційного суспільства, яка встановлює відповідні норми при яких впроваджується всі управлінські рішення та реалізується політична діяльність. Відповідно до цього, довгостроковою стратегічною метою державної інформаційної політики України має стати формування відкритого інформаційного суспільства, що з урахуванням глобальних тенденцій розвитку світової спільноти є необхідним для її соціально-економічного, культурного та політичного розвитку, збереження статусу європейської держави.

2. Аналіз наукових підходів до реалізації інформаційної політики держави дає підстави для окреслення ролі держави у цьому процесі:

- як регулятора, що запроваджує норми, принципи та основи співіснування елементів цифрової економіки, контролює та перевіряє методи їх використання, здійснює технологічні зміни, що сприяють закріпленню цифрових відносин між суспільством та владою;
- як виробника та продавця інформаційних технологій безпосередньо під час надання своїх послуг в онлайн-торгівлі, електронному врядуванні тощо.

3. Здійснено аналітичне дослідження процесу реалізації державної інформаційної політики в Україні, на основі чого виконано оцінку ефективності її реалізації та окреслено проблеми, які виникають у цьому процесі.

В основу аналітичного дослідження процесу реалізації державної інформаційної політики в Україні покладено систему спеціальних емпіричних показників – міжнародні індекси реалізації державної інформаційної політики

(індекс готовності до електронного урядування (E-government readiness index, EGRI), індекс розвитку ІКТ (The ICT Development Index, IDI), індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index, NRI), індекс конкурентоспроможності країн (Global Development Index, GDI), індекси по галузях інформаційної економіки) та ін.

Проведений аналіз виявив, що Україна знаходиться на першому етапі використання ІКТ в повсякденному житті та в процесах виробництва (підготовка до використання), на другому етапі упровадження інформатизації в суспільство та на третьому з використання ІКТ у всіх галузях суспільного життя. Зазначене уможливорює висновок, про не достатню ефективність реалізації інформації політики в Україні.

4. Доведено, що основними проблемами, які унеможливають успішність процесу реалізації державної інформаційної політики в Україні є такі: низька інтенсивність використання цифрових технологій; нерозвинутість інформаційної інфраструктури; недостатність правового регулювання відносин, що формують інформаційне суспільство; відсутність великих ІТ-компаній українського походження; територіальна цифрова нерівність; низький рівень державної підтримки модернізації основних засобів виробництва на цифрові.

Провідними факторами, що перешкоджають успішній реалізації інформаційної політики в Україні визнано зовнішні фактори (дефіцит цифрових управлінських рішень, відсутність стандартів щодо застосування цифрових технологій, недостатність правового регулювання відносин, що формують цифрову економіку, відсутність спеціальних заходів державної підтримки використання цифрових технологій бізнесом та ін.), ресурсні обмеження (відсутність інвестицій в українські ІТ-компанії, низький інвестиційний потенціал держави, висока вартість проєктів із застосування цифрових технологій та ін.) та людський фактор (дефіцит фахівців, які відповідають вимогам інформаційного суспільства, технологічна некомпетентність користувачів, низька цифрова культура та ін.)

5. Доведена необхідність розробки національної стратегії цифрового розвитку суспільства в Україні, що обумовлено необхідністю сприяння прискореній

інтеграції цифрових технологій у виробничі процеси, впровадження мереж «розумного» розвитку громад у ключових інфраструктурних сферах та розширення на цій основі внутрішнього ринку для інтелектуальних рішень та продукції високих технологій; розбудови інфраструктури інформаційних комунікацій тощо.

Дана Стратегія повинна ураховувати перші досягнення на шляху до створення ефективної цифрової економіки (упровадження цифровізації у всі сфери суспільного життя, в т.ч. електронне урядування та електронна ідентифікація (eID), приведення чинних законів та прийняття нових законів у відповідність до європейського законодавства, оптимізація системи центральних органів виконавчої влади через створення Міністерства цифрової трансформації України та ін.).

Обґрунтована необхідність забезпечення першорядних шляхів удосконалення державної інформаційної політики в Україні, зокрема: прискорений розвиток адміністративних послуг та їх цифровізація (забезпечення доступу громадян і бізнесу до якісних та зручних публічних послуг без корупційних ризиків, переведення найбільш популярних публічних послуг в електронну форму, формування базових публічних електронних реєстрів та запровадження електронної взаємодії, підвищення обізнаності громадян про доступні публічні послуги, зокрема електронні та ін.); широкомасштабна інформатизація суспільства (Розвиток мереж доступу до Інтернету, створення умов для мобільних технологій четвертого та п'ятого поколінь, Забезпечення доступу соціальних закладів інфраструктури, органів місцевого самоврядування і громадян до високошвидкісного Інтернету, Моніторинг покриття Інтернетом території України та якості послуг широкосмугового доступу до мережі Інтернет та ін.); підвищення цифрової грамотності громадян (створення програми з цифрової грамотності у зручному для них форматі, визначення цифрової компетентності для громадян, ІТ-спеціалістів, підприємців у відповідності до Європейських стандартів, розширені можливості людей для безпечного використання Інтернету шляхом покращення цифрових навичок, створення системи превенції та реагування та ін.).

У контексті забезпечення шляхів удосконалення державної інформаційної політики в Україні варто привести українське законодавство в інформаційній сфері до європейських стандартів. Ураховуючи прагнення України до вступу в Європейський Союз, вкрай своєчасним є формування нового системного погляду на проблему державного управління інформаційною сферою відповідно до стандартів, принципів і норм, що вироблені європейською спільнотою, з урахуванням особливостей розбудови української держави. Вважаємо, що важливим кроком у цьому напрямі є систематизація та прийняття Інформаційного кодексу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акайомова А. Теоретична ідентифікація терміна "інформаційна політика" (на прикладі Російської Федерації)// Віче. 2011. № 4. С. 2-4.
2. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти/ За загальною редакцією д-ра юрид. наук, проф. Бандурки О.М.: Монографія. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. Справ, 2000. 368 с.
3. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І. Теоретичні та організаційні засади державного управління : навч. пос. К. : Міленіум, 2003. 256 с.
4. Баранов ОА. Теоретико-методологічні основи правового забезпечення інформаційної сфери України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2015. 40 с.
5. Бем Н. Перспективні напрямки здійснення державної інформаційної політики України в питанні євроінтеграції. Безпека інформації. 2012. № 2. С. 48-54
6. В Швейцарии протестовали против внедрения 5G: оказывается, этот стандарт связи опасен. Факты, 24 сентября 2019г. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://fakty.ua/318858-v-shvejcarii-protestovali-protiv-vnedreniya-5g-chem-opasen-etot-standart-svyazi>
7. Відкритість і прозорість діяльності головного управління державної служби України / Консультації з громадськістю та залучення громадян до процесу вироблення у сфері державної служби. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.guds.gov.ua/control/uk/publishcxt/articlc?art_id=80057&basc_id=36929&cat_id=36929&ctime=1191248148334&showHidden=1
8. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К. : НАДУ, 2014. 448 с.
9. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження в Україні : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. В.Ребкала, В.Тертички. К. : Вид-во НАДУ, 2000. 232 с.

10. Державне управління : словн.-довід. / уклад. В. Д. Бакуменко ; за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. К. : Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
11. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова КМУ №829 від 2 вересня 2019р.
12. Доклад о мировом развитии 2016. Цифровые дивиденды. Обзор. Всемирный банк. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/23347/210671RuSum.pdf>.
13. Единый цифровой рынок ЕС. – EU4Digital. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eufordigital.eu/ru/discover-eu/eu-digital-single-market> (Political guidelines of the Commission 2019-2024, 16 July 2019, A Union that strives for more My agenda for Europe <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024>
14. Енциклопедичний словник з державного управління / [укл. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.
15. Заява Радника Президента України М.Федорова на форумі “Digitalization: business talk, open opportunities”, присвяченому актуальним питанням впровадження цифрових трансформацій і розвитку цифрової економіки. Facebook-сторінка Команди Зеленського. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://it-it.facebook.com/ze2019official/posts/500583604033213>.
16. Іванченко Ю.М. Сутність, головні напрями та способи державної інформаційної політики в Україні// Державне управління: теорія та практика. 2005. № 2 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/>
17. Інформаційні процеси в структурі світових комунікаційних систем: підручник/ А. А. Чічановський, О. Г. Старіш. К. : Грамота, 2010. 568 с.
18. ІТ-індустрія вийшла на друге місце в українському експорті послуг. Укрінформ, 31 жовтня 2018р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2569937-itindustria-vijsla-na-drugemisce-v-ukrainskomu-eksporti-poslug.html>.

19. Качний О. С. Електронне урядування як багатфункціональний інструмент державного управління в інформаційному суспільстві// Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 12. С. 59-62.
20. Корнійчук О. Реалізація інформаційної політики на регіональному рівні та шляхи підвищення її ефективності// Демократичне врядування : наук. вісник ЛРІДУ НАДУ. 2011. Вип. 6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com/visnik6/fail/+Kornijchuk.pdf>.
21. Красноступ Г. Сучасний стан та необхідність реформування інформаційного законодавства [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_9249
22. Кубів С. Держава в смартфоні» уже функціонує 3 роки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/stepankubiv-derzhava-v-smartfoni-uzhe-funkcionuye-3-roki>.
23. Кучеренко О. Державна політика: аналіз сучасних політологічних// Актуальні проблеми реформування державного управління в Україні : Мат. наук.-практ. конф. К. : Вид-во УАДУ, 1997. С. 279-281.
24. Литвин Н. А. Наукові підходи щодо визначення поняття державної інформаційної політики в Україні. Наука і правоохорона. 2019. № 1. С. 253-261.
25. Май М. Медіа-політика в інформаційному суспільстві; пер. знім. В. Климченко та В. Олійник ; за ред. В. Іванова. К. : Академія Української преси, Центр Вільної Преси, 2011. 286 с.
26. Мельник М. В. Стратегічні напрямки інформаційної політики Скандинавських країн: досвід для України. Актуальні проблеми державного управління. 2011. № 2. С. 416-423.
27. Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід впровадження технологій е-урядування. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.znannya.org/?view=e-government-experience>.
28. Мохова Ю. Сутність та головні напрямки державної інформаційної політики України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 12.

29. Нестеряк Ю. В. Державна інформаційна політика України: теоретико-методологічні засади : монографія. К. : НАДУ, 2014. 592 с.
30. Нестеряк Ю. В. Технології та моделі державної інформаційної політики. Ефективність державного управління. 2012. Вип. 30. С. 227-233.
31. Нестеряк Ю.В. Нормативно-правові основи державної інформаційної політики України в умовах розвитку інформаційного суспільства// Теорія та практика державного управління. 2012. Вип. 4(39). С. 111-119.
32. Питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п#Text>
33. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України: постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 2 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF>
34. Пожуєв В.І. Формування державної інформаційної політики в умовах глобалізації // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2010. Вип. 43. С. 4-12.
35. Правове забезпечення державної інформаційної політики. Міністерство юстиції. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_22116
36. Про доступ до публічної інформації: Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2939-17>
37. Про електронне урядування. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://crimea.e-gov.org.ua/nodc/13>.
38. Про електронний цифровий підпис : Закон України №852-IV від 22.05.03 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. С. 276.
39. Про затвердження переліку завдань (проектів) Національної програми інформатизації на 2011 рік, їх державних замовників та обсягів фінансування: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 серп. 2011 р. № 740-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

40. Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серп. 2007 р. №653-р. - Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
41. Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України: Постанова КМУ №492 від 1 жовтня
42. Про затвердження Положення про Міністерство цифрової трансформації України: Постанова КМУ №856 від 8 вересня 2019р.
43. Про інвестиційну політику розвитку цифрової економіки і суспільства: світові тенденції та виклики для України. Аналітична записка. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/e8d8e315-e366-4105-be1b-a3344df3a5da.pdf>.
44. Про інформацію: Закон України// Відом. Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650.
45. Про національну програму інформатизації: Закон України від 4 лют. 1998 р. № 74/98-ВР (із змінами, внесеними згідно із Законом від 13 верес. 2001 р. №2684-III (2684-14) // Відом. Верхов. Ради України. Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
46. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січ. 2007 р. № 537-V. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
47. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16>.
48. Про потенціал українського ІТ в матеріалі для Maanimo. Асоціація "ІТ Ukraine", 5 листопада 2019р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://itukraine.org.ua/maanimo.html>.
49. Про прийняття за основу проекту Закону України «Про Концепцію державної інформаційної політики»: Постанова Верховної Ради України від 11.01.2011 № 2897-VI URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

50. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження КМУ №649 від 20 вересня 2017р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
51. Проблеми інформаційного законодавства України в сфері створення, поширення та використання інформації та шляхи їх вирішення: аналіт. зап. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1189/>
52. Результати дослідження PwC: український IT-ринок щорічно зростає, але є ризик стагнації. Blog Imena. UA, 16 листопада 2017 р., <https://www.imena.ua/blog/pwc-about-it-ua>.
53. Рекомендація Ради Європи (2004) з питань е-урядування. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://cgov.at.ua/ncws/rckomcndacija_radi_cvropi_2004_z_pitan_c_urjaduvannja/2010-04-24-19.
54. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р. № 2250-р Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2250-2010-%F0>
55. Романов В. Є. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження Дніпропетр. : ДРІДУ НАДУ, 2003. 72 с.
56. Рябічко О. В. Державна політика регулювання підприємницької діяльності: механізми формування // Актуальні проблеми державного управління. 2011. № 1 (39). С. 72-76.
57. Рябоконт О. Державна інформаційна політика формування інформаційного суспільства: зарубіжний досвід// Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2016. Вип. 43. С. 97-114.
58. Савич А. Європейські програми формування інформаційного простору ЄС // Європейські програми формування інформаційного простору ЄС. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vmv.kyvu.edu.ua/v/p09/12.pdf>
59. Сенченко В. В. Моніторинг розвитку інформаційного суспільства в Україні// Наука та наукознавство. 2016. № 1. С. 16-27.

60. Старіш О. Г. Інформаційна політика держави в контексті глобалізації. Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.03 Політична культура та ідеологія. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2008. 401 с.
61. Степанов В. Ю. Державна інформаційна політика в сучасному політичному просторі // Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 3. С. 76–78.
62. Степанов В. Ю. Державна інформаційна політика у сфері інформаційного протиборства: теоретико-методологічний аспект// Актуальні проблеми державного управління. 2010. № 1. С. 128-135.
63. Стріжкова А. В. Концепція "Держава у смартфоні": напрям державної політики чи засіб модернізації економічного та суспільного розвитку України. Право та інновації. 2019. № 3. С. 14-19.
64. Традиційний та електронний уряд: концептуальні відмінності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://egoverlab.wordpress.com/2011/07/21/difference/>.
65. Украинская IT-отрасль в цифрах и фактах. – ИТС.ua, 13 октября 2016г., [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://itc.ua/news/ukrainskaya-it-otrasl-v-tsifrah-i-faktah>
66. Україна – 2030. Стратегія зміни майбутнього [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-12/ukraine-2030-1.pdf>
67. Україні необхідно рости 20 років по 6% на рік, щоб досягти нинішнього рівня Польщі, – представник МВФ. – Інтерфакс-Україна, 19 лютого 2020р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/642238.html>.
68. Урядовий портал єдиний веб-портал органів виконавчої влади України електронне врядування – шлях до ефективності та прозорості державного управління. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable/article?art_id=10220331.
69. Центр адаптації державної служби. [Електронний ресурс]. Режим доступу: досвід упровадження в Голодержслужбі України/ URL: <http://>

- [//www.ccntcr.gov.ua/clcktronnc-urvaduvannva/elektronne-uryaduvannya-dosvid-uprovadzhennya-v-golovderzhsluzhbi-ukrayini.html](http://www.ccntcr.gov.ua/clcktronnc-urvaduvannva/elektronne-uryaduvannya-dosvid-uprovadzhennya-v-golovderzhsluzhbi-ukrayini.html).
70. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf
 71. Чугунов А. В. Индекс ООН готовности стран к «электронному правительству»: соотнесение с российскими данными // Информационные ресурсы России, 2009. № 1 (107). С. 22-24.
 72. Шумаєва М. Індексна модель оцінювання розвитку інформаційного суспільства України на базі ІКТ-індексів// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2014. Вип. 7. С. 109-117.
 73. Browser, OS, Search Engine ... StatCounter. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://gs.statcounter.com>.
 74. Central and Eastern Europe Private Business Survey 2019. PwC, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.pwc.com/gx/en/entrepreneurial-and-private-companies/emea-private-business-survey/cee-epbs-report.pdf>.
 75. Digital Single Market. — EU4Digital. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eufordigital.eu/discover-eu/eu-digital-single-market>.
 76. ICT Development Index. — ITU. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2017/index.html>.
 77. Individuals using the Internet (% of population) – Ukraine. The World Bank Group. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?locations=UA>.
 78. Key Issues for Digital Transformation in the G20. Report Prepared for a Joint G20 German Presidency. OECD, 12 January 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.oecd.org/g20/key-issues-for-digital-transformation-in-the-g20.pdf>.
 79. Measuring the Information Society Report 2020. ITU. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.itu.int/itu-d/sites/statistics/>

80. Mind Innovation Index 2019: штучний інтелект, але піратський софт. Mind, 11 жовтня 2019р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20203121-mind-innovation-index-2019-shtuchnij-intelekt-ale-piratskij-soft>.
81. Natsionalnaya informatsionnaya politika. “National information policy”: basic model / translation from English. A.V. Parshakova. M.: ICLS, 2010. 172 p.
82. Norris P., Curtice J., Sanders D., Scammel M., Semetko H. On Message. Communicating the campaign. London, 1999. P. 9
83. Savich, A.C. (2012), “European programs for the formation of the EU information space”, Problems of international relations, available. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vmv.kymu.edu.ua/v/p09/12.pdf>
84. The Global Competitiveness Report 2017–2018. World Economic Forum, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www3.weforum.org/docs/GCR20172018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>.
85. The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum, [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.
86. United Nations e-Government Survey 2000-2020. From e-Government to Connected Governance / Department of Economic and Social Affairs. Division for Public Administration and Development Management. New York, 200. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan028607.pdf>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Наявність первинних даних та джерел інформації офіційної статистики для розрахунку базових індикаторів національної системи індикаторів оцінювання ефективності державної інформаційної політики України

Код	Назва індикатора	Первинні дані	Джерело інформації
1	Частка Інтернет-користувачів в Україні	Форма № 13-зв'язок (квартальна) Показник кількості абонентів мережі «Інтернет» (код рядка 090)	Статистичний бюлетень Держстату «Стан і розвиток зв'язку в Україні» та статистичний щорічник України, розділ «Населення», сайт Держстату http://www.ukrstat.gov.ua/
2	Частка Інтернет-користувачів широкосмугового доступу в Україні	Форма № 13-зв'язок (квартальна) Показник кількості абонентів мережі «Інтернет» (код рядка 091)	Статистичний бюлетень Держстату «Стан і розвиток зв'язку в Україні» та статистичний щорічник України, розділ «Населення», сайт Держстату http://www.ukrstat.gov.ua/
3	Частка користувачів мобільного Інтернет у загальній кількості користувачів Інтернет	Форма № 13-зв'язок (квартальна)	Статистичний бюлетень Держстату «Стан і розвиток зв'язку в Україні», сайт Держстату http://www.ukrstat.gov.ua/
4	Частка витрат на програмне забезпечення	Форма № 1-підприємництво (річна) «Звіт про основні показники діяльності підприємства», (розділ 6, код рядка 730)	сайт Держстату http://www.ukrstat.gov.ua/
5	Рівень обчислювальної спроможності (потужності) ІПІС	-	-
6	Частка власників комп'ютерів в Україні	Вибіркове обстеження умов життя домогосподарства (питання щодо наявності у домогосподарств персональних комп'ютерів)	сайт Держстату http://www.ukrstat.gov.ua/
7	Рівень інформатизації провідних бібліотек країни	-	-
8	Рівень інформатизації населення	-	-
9	Рівень концентрації населення, що живе в зоні покриття стільникового зв'язку	-	-

10	Рівень розвитку стільникового зв'язку в Україні	Форма № 13-зв'язок (квартальна) показник кількості абонентів стільникового зв'язку (код рядка 061)	Статистичний бюлетень Держстату «Стан і розвиток зв'язку в Україні» та статистичний щорічник України, розділ «Населення»
11	Частка доходу від послуг стільникового зв'язку на душу населення	Форма № 12-зв'язок (місячна) показник суми доходу від надання мобільного зв'язку (код рядка 23, гр. 1 або гр. 3)	—
12	Частка власників телефонів фіксованого зв'язку в Україні	Форма № 13-зв'язок (квартальна) показник	—
13	Рівень якості ліній фіксованого зв'язку	Форма № 43-зв'язок показник кількості незадоволених заяв населення на встановлення телефонів	—
14	Потенціал попиту	-	-
15	Конкурентний статус	-	-
16	Частка науково-дослідницьких організацій, діяльність яких пов'язана з ІТ-сектором	Форма № 3-наука «Звіт про виконання наукових та науково-технічних робіт» (річна)	Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність», сайт Держстату http://www.ukrstat.gov.ua/
17	Рівень потенціалу розвитку ІТІС	—	—
18	Рівень регуляторного навантаження в сфері ІТ	—	—
19	Рівень пріоритетності ІТ для уряду	—	—
20	Ступінь дотримання авторських прав на програмне забезпечення	—	—
21	Рівень правової підтримки ІТ-бізнесу	—	—
22	Ефективність законодавства, що регулює Інтернет-діяльність	—	—
23	Рівень технологічного розвитку промисловості	—	—
24	Сфера використання Інтернет та інших ІТ промисловими підприємствами та організаціями	Обстеження за формою №1-ІКТ «Використання інформаційно-комунікаційних технологій та електронної торгівлі на підприємствах»	Сайт Держстату http://www.ukrstat.gov.ua/

25	Рівень використання передових промислових технологій (ППП) на промислових підприємствах	Форма № 1-технологія (річна) «Звіт про створення та використання високих технологій та об'єктів права інтелектуальної власності»	Сайт Держстату http://www.ukrstat.gov.ua/
26	Рівень інноваційної активності в країні	—	Можна використовувати розрахунки для України за індикаторами Інноваційного таблицю Євросоюзу
27	Рівень використання сучасних ІТ науковцями	Форма № 1-технологія (річна) «Звіт про створення та використання високих технологій та об'єктів права інтелектуальної власності», розд. 2	Сайт Держстату http://www.ukrstat.gov.ua/
28	Рівень Інтернет-активності науковців та дослідників	—	—
29	Рівень онлайн-активності органів державного управління і місцевого урядування щодо надання послуг населенню та бізнесу	—	—
30	Рівень застосування ІТ в державному плануванні, моніторингу та контролі за процесами технологічного розвитку	—	—
31	Сфера використання Інтернет і засобів телекомунікацій населенням	—	—
32	Рівень роботизації озброєння	—	—
33	Рівень застосування ІТ в оборонному виробництві	—	—
34	Рівень інформаційної безпеки Країни	—	—
35	Рівень застосування ІТ в оборонному плануванні та управлінні	—	—
36	Рівень застосування ІТ в медичних установах та лікарнях	—	—

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ

ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

«РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ»

Студента 2 курсу, 5м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне

управління та адміністрування»

Остапенко
Анатолій
Дмитрович

(підпис студента)

Науковий керівник
науковий ступінь,
вчене звання

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
науковий ступінь,
вчене звання

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

(підпис гаранта)

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, додатків, списку використаних джерел (86 найменувань).

Основний зміст роботи викладено на 60 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 6 рисунків, 9 таблиць.

Метою роботи є обґрунтування шляхів удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань:

- розкрити сутність державної інформаційної політики;
- визначити роль державної інформаційної політики у формуванні інформаційного суспільства;
- оцінити ефективність реалізації державної інформаційної політики в Україні;
- визначити проблеми реалізації державної інформаційної політики в Україні;
- обґрунтувати шляхи удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

Об'єкт дослідження – процес реалізації державної інформаційної політики в Україні.

Предмет дослідження – державна інформаційна політика в Україні.

Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: дедуктивний та індуктивний методи наукового пізнання були використанні під час визначення та узагальнення основних категорій даного дослідження у широкому та вузькому їх сенсі. Методи аналізу та синтезу уможливили розгляд становлення та механізму функціонування державної інформаційної політики як в Україні, так і в інших розвинених країнах світу. При роботі із нормативно-правовою базою функціонування державної інформаційної політики України також використано метод систематизації, за допомогою якого виявленні наявних переваги та недоліки існуючого українського законодавства в інформаційній сфері. У процесі оцінки ефективності реалізації державної інформаційної політики в Україні використано методи математичної статистики.

У першому розділі розкриваються сутнісні характеристики та роль державної інформаційної політики у формуванні інформаційного суспільства України.

У другому розділі здійснюється оцінювання процесу реалізації державної інформаційної політики в Україні

У третьому розділі викладено пропозиції щодо удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

Одержані результати можуть бути використані при розробці шляхів удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

АНОТАЦІЯ

Остапенко А.Д.

Реалізація державної інформаційної політики в Україні

У випускній кваліфікаційній роботі розкрито сутність державної інформаційної політики; визначено роль державної інформаційної політики у формуванні інформаційного суспільства; оцінено ефективність реалізації державної інформаційної політики в Україні; визначено проблеми реалізації державної інформаційної політики в Україні; обґрунтовано шляхи удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

Ключові слова: державна інформаційна політика, цифровізація, цифрова економіка, управління.

SUMMARY

Realization of public informative policy is in Ukraine

Essence of public informative policy is exposed in final qualifying work; the role of public informative policy is certain in forming of informative society; efficiency of realization of public informative policy is appraised in Ukraine; the problems of realization of public informative policy are certain in Ukraine; the ways of improvement of public informative policy are reasonable in Ukraine.

Keywords: public informative policy, digital economy

**МІНІСТЕРСТВО
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
(Мінсоцполітики)**

вул. Еспланадна, 8/10, м. Київ, 01601, тел.: (044) 289-86-22; 289-70-60, факс: 289-00-98 E-mail: info@mlsp.gov.ua,
Код ЄДРПОУ 37567866, рахунок UA388201720343180001000078737 в ДКСУ м. Києва, МФО 820172

№ _____
На № _____ від _____

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу
**«РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ»**

студента 2 курсу 5м групи заочної форми навчання
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Остапенка Анатолія Дмитровича

Ознайомлення зі змістом цієї роботи дає змогу відзначити актуальність проведеного дослідження в умовах цифровізації з урахуванням стратегічних завдань держави щодо розвитку інформаційного суспільства, проголошених Президентом України Володимиром Зеленським на Всеукраїнському форумі «Україна – 2030» (17 - 19 травня, 2021 р.), які стосуються, зокрема, цифрової трансформації всіх галузей промисловості, розвитку цифрової інфраструктури, кібербезпеки, розвитку системи захисту персональних даних українців та забезпечення позитивних ефектів від цих процесів.

Найвагомішим рушієм у цій сфері є ефективна інформаційна політика держави, спроможна забезпечувати реалізацію цілей сталого розвитку суспільства, потреб громадян, зокрема у контексті безпеки, що підтверджується інформаційними загрозами, що постали перед Україною.

Метою роботи є обґрунтування шляхів удосконалення державної інформаційної політики в Україні.

Вивчення теми, узагальнення інформації та формування висновків проводилося із використанням як загальнонаукових, так і спеціальних методів

МІНСОЦПОЛІТИКИ

3332/0/5-21/1 від 08.12.2021

дослідження. Зокрема, при визначенні та узагальненні основних категорій за досліджуваною темою у їх широкому та вузькому значенні було використано дедуктивний та індуктивний методи. Методи аналізу та синтезу застосовані при розгляді механізмів формування та реалізації державної інформаційної політики в Україні та інших країнах світу. При роботі з нормативно-правовими актами щодо державної інформаційної політики України використано метод систематизації, за допомогою якого виявлено переваги та недоліки чинного українського законодавства в інформаційній сфері. При оцінюванні ефективності реалізації державної інформаційної політики в Україні використано методи математичної статистики.

У кваліфікаційній роботі студент підтвердив теоретичні та практичні знання з вибраної теми, детально обґрунтував актуальність теми та її відповідність сучасному стану розвитку української управлінської науки, правильно визначив мету і дослідницькі завдання, чітко сформулював об'єкт і предмет дослідження, проаналізувавши використані інформаційні джерела, показав уміння узагальнювати результати дослідження у висновках.

Випускна кваліфікаційну роботу оформлено на якісно належному рівні. Основні вимоги до оформлення матеріалу враховано.

Випускна кваліфікаційна робота рекомендується до захисту.

Міністр соціальної політики України,
кандидат економічних наук

Марина ЛАЗЕБНА

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Остапенко Анатолій Дмитрович,
повідомляю, що за результатами здійснення самостійної перевірки з
використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній
кваліфікаційній роботі на тему: « Реалізація державної інфраструктури
поїї політики в Україні » не
міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих
запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах.
Електронна версія роботи ідентична з друкованою.

«8» рудня 2021 року

 (підпис)

Згода

Я, Согатенко Анатолій Дмитрович,
цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему:
“Реалізація державної інформаційної політики в Україні”
несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у
роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком
випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую,
що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового
користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною
раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний
депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і
збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«8» листопада 2021 року

Підпис

(Согатенко А.Д.)

Прізвище, ініціали